

Jungtinės Tautos

A/RES/70/1

Generalinė Asamblėja

Bendro naudojimo dokumentas

2015 m. spalio 21 d.

Septyniiasdešimtoji sesija

Darbotvarkės 15 ir 116 klausimai

REZOLIUCIJA

priimta Generalinės Asamblėjos 2015 m. rugsėjo 25 d.

[Be nuorodos į Pagrindinį komitetą (A/70/L.10)]

70/1. Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų

Generalinė Asamblėja

Priima šį baigiamąjį dokumentą Jungtinių Tautų aukščiausiojo lygio susitikime, skirtame vystymosi darbotvarkei po 2015 metų patvirtinti:

Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų

Preambulė

Ši darbotvarkė – tai žmonėms, planetai ir klestėjimui skirtas veiksmų planas. Ja taip pat siekiama sustiprinti visuotinę taiką didesnės laisvės sąlygomis. Pripažįstame, kad visų formų skurdo visais jo atžvilgiais, įskaitant ypač didelį skurdą, panaikinimas yra didžiausias pasaulinis iššūkis ir būtina darnaus vystymosi sąlyga.

Šį planą įgyvendins visos valstybės ir suinteresuotosios šalys, bendradarbiaudamos kaip partnerės. Esame tvirtai apsisprendę išlaisvinti žmoniją iš skurdo ir nepritekliaus tironijos bei išgydyti ir apsaugoti mūsų planetą. Esame pasiryžę imtis drąsių ir pokyčius skatinančių priemonių, kurias reikia nedelsiant įgyvendinti, siekiant nukreipti pasaulį darnia ir lanksčia kryptimi. Pradėdami šią bendrą kelionę, pažadame, kad nė vienas nebus paliktas nuošalyje.

Šiandien mūsų paskelbti septyniolika darnaus vystymosi tikslų ir 169 uždaviniai parodo šios naujos visuotinės darbotvarkės mastą ir užmojų. Taip siekiama remtis Tūkstantmečio vystymosi tikslais ir užbaigti tai, ko nepavyko pasiekti įgyvendinant šiuos tikslus. Jais taip pat siekiama įgyvendinti visų asmenų žmogaus teises ir užtikrinti lyčių lygybę bei visų moterų ir mergaičių įgalėjimą. Jie yra kompleksinio ir nedalomo pobūdžio, ir jais reguliuojami trys – ekonominis, socialinis ir aplinkosaugos – darnaus vystymosi aspektai.

Tiksmai ir uždaviniai paskatins per kitus 15 metų imtis veiksmų tose srityse, kurios yra labai svarbios žmonijai ir planetai.

Žmonės

Esame pasiryžę panaikinti visų formų skurdą ir badą bei visus jų aspektus ir užtikrinti, kad visi žmonės galėtų išnaudoti savo galimybes oriai ir vienodomis sąlygomis bei sveikoje aplinkoje.

Planeta

Esame pasiryžę apsaugoti planetą nuo nykimo, įskaitant per darnų vartojimą ir gamybą, tausų gamtos išteklių valdymą ir skubių veiksmų dėl klimato kaitos įgyvendinimą, kad ji galėtų patenkinti esamų ir būsimų kartų poreikius.

Klestėjimas

Esame pasiryžę užtikrinti, kad visi žmonės gyventų pasiturinčiai, kad jų gyvenimas jiems teiktų pasitenkinimą ir kad ekonominė, socialinė ir technologinė pažanga derėtų su gamta.

Taika

Esame pasiryžę puoselėti taikias, teisingas ir įtraukias visuomenes, kuriose nebūtų baimės ir smurto. Darnus vystymasis neįmanomas be taikos, o taika neįmanoma be darnaus vystymosi.

Partnerystė

Esame pasiryžę sutelkti priemones, reikalingas šiai darbotvarkei įgyvendinti per atgaivintą pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę, pagrįstą sustiprinto pasaulinio solidarumo dvasia, kuri būtų sutelkta, pirmiausia, į neturtingiausių ir pažeidžiamiausių žmonių poreikius ir kurioje dalyvautų visos valstybės, suinteresuotosios šalys ir visi žmonės.

Darnaus vystymosi tikslų tarpusavio sąsajos ir kompleksinis pobūdis yra labai svarbūs užtikrinant, kad būtų įgyvendintas naujos darbotvarkės tikslas. Jeigu mes įgyvendinsime savo siekius visu darbotvarkės mastu, visų žmonių gyvenimas labai pagerės ir mūsų pasaulis taps geresnis.

Deklaracija

Įvadas

1. Mes, valstybių ir vyriausybių vadovai ir vyriausieji įgaliotiniai, 2015 m. rugsėjo 25–27 d. susirinkę Jungtinių Tautų būstinėje Niujorke Organizacijai minint septyniasdešimtąsias metines, šiandien priėmėme sprendimą dėl naujų pasaulinių darnaus vystymosi tikslų.

2. Tautų, kurioms tarnaujame, vardu priėmėme istorinį sprendimą dėl išsamaus, plataus užmojo ir į žmones orientuotų visuotinių ir pokyčius skatinančių tikslų ir uždavinių. Įsipareigojame nenuilstamai dirbti, kad visiškai įgyvendintume šią darbotvarkę iki 2030 metų. Pripažįstame, kad

visų formų skurdo ir jo aspektų, įskaitant itin didelį skurdą, panaikinimas yra didžiausias pasaulinis iššūkis ir būtina sąlyga darniam vystymuisi. Esame įsipareigoję nuosekliai ir integruotai siekti darnaus vystymosi trimis – ekonominiu, socialiniu ir aplinkosaugos – aspektais. Taip pat remsimės Tūkstantmečio vystymosi tikslų laimėjimais ir sieksime išspręsti nebaigtus klausimus.

3. Nutariame laikotarpiu nuo dabar iki 2030 metų panaikinti skurdą ir badą visose šalyse; stengtis įveikti nelygybę tarp šalių ir pačiose šalyse; kurti taikias, teisingas ir įtraukias visuomenes; ginti žmogaus teises ir skatinti lyčių lygybę bei moterų ir mergaičių įgalėjimą; užtikrinti ilgalaikę planetos ir jos gamtos išteklių apsaugą. Taip pat nutariame sukurti sąlygas tvariam, įtraukiam ir darniam augimui, bendram klestėjimui ir deramam darbui visiems, atsižvelgdami į skirtingą nacionalinio vystymosi ir gebėjimų lygį.

4. Pradėdami šią puikią bendrą kelionę, pažadame, kad nė vienas nebus užmirštas. Pripažindami, kad žmogaus orumas yra esminis dalykas, norėtume, jog būtų pasiekti visoms tautoms ir žmonėms bei visiems visuomenės segmentams skirti tikslai ir uždaviniai. O mes pasistengsime pasiekti toliausiai nuo pirmųjų atsilikusiuosius.

5. Tai yra beprecedentės apimties ir svarbos darbotvarkė. Ją patvirtino visos šalys ir ji yra taikytina visiems, atsižvelgiant į skirtingas nacionalines realijas, gebėjimus ir išsivystymo lygį bei paisant nacionalinės politikos ir prioritetų. Tai yra visuotiniai tikslai ir uždaviniai, apimantys visą pasaulį, tiek išsivysčiusias, tiek besivystančias šalis. Jie yra kompleksinio ir nedalomo pobūdžio, ir jais reguliuojami trys darnaus vystymosi aspektai.

6. Tikslai ir uždaviniai yra daugiau kaip dvejų metų intensyvių viešų konsultacijų ir bendravimo su pilietine visuomene ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis visame pasaulyje, per kuriuos ypatingas dėmesys buvo skiriamas neturtingiausių ir pažeidžiamiausių asmenų nuomonėms, rezultatas. Šios konsultacijos apėmė vertingą darbą, kurį atliko Generalinės Asamblėjos Darnaus vystymosi tikslų atvira darbo grupė ir Jungtinės Tautos, kurių Generalinis Sekretorius pateikė apibendrinamąją ataskaitą 2014 m. gruodžio mėn.

Mūsų vizija

7. Šiais tikslais ir uždaviniais nustatome nepaprastai plataus užmojo ir pokyčius skatinančią viziją. Mes matome pasaulį be skurdo, bado, ligų ir nepritekliaus, kuriame klesti visa, kas gyva. Mes matome pasaulį be baimės ir smurto. Pasaulį, kuriame pasiektas visuotinis raštingumas. Pasaulį, kuriame užtikrinta lygiateisė ir visuotinė teisė gauti kokybišką visų lygių išsilavinimą, sveikatos priežiūrą ir socialinę apsaugą ir kuriame užtikrinama fizinė, psichinė ir socialinė gerovė. Pasaulį, kuriame mes dar kartą patvirtiname savo įsipareigojimus dėl žmogaus teisės į saugų geriamąjį vandenį ir sanitarijos paslaugas ir kuriame yra geresnės higienos sąlygos; kuriame maisto yra pakankamai, jis yra saugus, prieinamas ir maistingas. Pasaulį, kuriame žmonių gyvenamosios vietos yra saugios, atsparios ir išlaikančios ekologinę pusiausvyrą ir kuriame užtikrinama visuotinė galimybė gauti prieinamos, patikimos ir darnios energijos.

8. Matome pasaulį, kuriame įsigalėjusi visuotinė pagarba žmogaus teisėms ir žmogiškajam orumui, teisinei valstybei, teisingumui, lygybei ir nediskriminavimui; pagarba rasei, etniškumui ir kultūrų įvairovei; ir lygios galimybės, leidžiančios visiškai išnaudoti žmogiškąjį potencialą ir prisidėti prie bendro klestėjimo. Pasaulį, kuris investuoja į savo vaikus ir kuriame kiekvienas vaikas auga nepatirdamas skurdo ir išnaudojimo. Pasaulį, kuriame kiekvienai moteriai ir mergaitei užtikrinama visapusiška lyčių lygybė ir yra pašalintos visos teisinės, socialinės ir ekonominės

kliūtys jų įgalėjimui. Teisingą, lygiateisį, tolerantišką, atvirą ir socialiai įtraukų pasaulį, kuriame patenkinami pažeidžiamiausių asmenų poreikiai.

9. Matome pasaulį, kuriame kiekvienai šaliai užtikrinamas tvarus, įtraukus ir darnus ekonomikos augimas ir deramas darbas visiems. Pasaulį, kuriame taikomi darnūs vartojimo ir gamybos modeliai ir visų gamtos išteklių – nuo oro iki žemės, nuo upių, ežerų ir vandeningųjų sluoksnių iki vandenynų ir jūrų – darnus naudojimas. Pasaulį, kuriame demokratija, geras valdymas ir teisinė valstybė bei galimybes teikianti aplinka nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu yra būtinos sąlygos darniam vystymuisi, įskaitant tvarų ir įtraukų augimą, socialinį vystymąsi, gamtos apsaugą bei skurdo ir bado panaikinimą. Pasaulį, kuriame technologijos kuriamos ir taikomos atsižvelgiant į klimatą ir išsaugant biologinę įvairovę, ir jos yra atsparios. Pasaulį, kuriame žmonija gyvena darniai su gamta ir kuriame yra apsaugota gyvūnija ir augalija bei kitos gyvos rūšys.

Mūsų bendri principai ir įsipareigojimai

10. Naujojoje darbotvarkėje vadovaujamosi Jungtinių Tautų Chartijos tikslais ir principais, įskaitant visapusišką pagarbą tarptautinei teisei. Ji yra įtvirtinta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje¹, tarptautinėse žmogaus teisių sutartyse, Tūkstantmečio deklaracijoje² ir 2005 m. pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo išvadose³. Informacija apie ją pateikiama kituose dokumentuose, pavyzdžiui, Vystymosi teisės deklaracijoje⁴.

11. Mes dar kartą patvirtiname visų pagrindinių Jungtinių Tautų konferencijų ir aukščiausiojo lygio susitikimų rezultatus, kurie pasitarnavo kaip tvirtas pagrindas darniam vystymuisi ir padėjo parengti naująją darbotvarkę. Minėti rezultatai – tai Rio deklaracija dėl aplinkos ir plėtros⁵, pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimas dėl darnaus vystymosi, pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimas dėl socialinės plėtros, Tarptautinės konferencijos gyventojų skaičiaus ir vystymosi klausimais veiksmų programa⁶, Pekino veiksmų platforma⁷ ir Jungtinių Tautų darnaus vystymosi konferencija. Taip pat dar kartą patvirtiname tolesnę veiklą po šių konferencijų, įskaitant ketvirtąją Jungtinių Tautų konferenciją mažiausiai išsivysčiusių šalių klausimu, trečiąją tarptautinę konferenciją dėl mažų besivystančių salų valstybių, antrąją Jungtinių Tautų konferenciją dėl žemyninių besivystančių šalių ir trečiąją pasaulinę Jungtinių Tautų konferenciją dėl nelaimių keliamos rizikos mažinimo.

12. Mes dar kartą patvirtiname visus Rio de Žaneiro deklaracijos dėl aplinkos ir plėtros principus, įskaitant, *inter alia*, bendros, bet diferencijuotos atsakomybės principą, nustatytą jos 7 principu.

13. Šiose pagrindinėse konferencijose ir aukščiausiojo lygio susitikimuose nustatyti iššūkiai ir įsipareigojimai yra susiję tarpusavyje ir reikalauja kompleksinių sprendimų. Tam, kad jie būtų

¹ Rezoliucija 217 A (III).

² Rezoliucija 55/2.

³ Rezoliucija 60/1

⁴ Rezoliucija 41/128, priedas.

⁵ 1992 m. birželio 3–14 d. Rio de Žaneire vykusios Jungtinių Tautų konferencijos dėl aplinkos ir vystymosi ataskaita, I tomas, Konferencijos priimtos rezoliucijos (Jungtinių Tautų leidinių skyrius, pard. Nr. E.93.I.8 ir corr.), 1 rezoliucijos I priedas.

⁶ 1994 m. rugsėjo 5–13 d. Kaire vykusios Tarptautinės konferencijos gyventojų ir vystymosi klausimais ataskaita (Jungtinių Tautų leidinių skyrius, pard. Nr. E.95.XIII.18), I skyrius, 1 rezoliucijos priedas.

⁷ 1995 m. rugsėjo 4–15 d. Pekine vykusios Ketvirtosios pasaulinės konferencijos moterų klausimais ataskaita (Jungtinių Tautų leidinių skyrius, pard. Nr. E.96.IV.13), I skyrius, 1 rezoliucijos II priedas.

veiksmingai išspręsti, reikalingas naujas požiūris. Užtikrinant darnų vystymąsi, pripažįstama, kad visų formų skurdo ir jo aspektų panaikinimas, kova su nelygybe tarp šalių ir pačiose šalyse, planetos išsaugojimas, tvaraus, įtraukaus ir darnaus ekonomikos augimo kūrimas ir socialinės įtraukties puoselėjimas yra susiję tarpusavyje ir vienas nuo kito priklausomi.

Mūsų pasaulis šiandien

14. Susitinkame didžiulių iššūkių darniam vystymuisi akivaizdoje. Milijardai mūsų piliečių ir toliau gyvena skurde ir neturi galimybės gyventi oriai. Didėja nelygybė tarp šalių ir pačiose šalyse. Matome didžiulius galimybių, turto ir galios skirtumus. Lyčių nelygybė ir toliau išlieka pagrindiniu iššūkiu. Didelį susirūpinimą kelia nedarbas, ypač jaunimo. Dėl pasaulinės grėsmės sveikatai, vis dažnesnių ir intensyvesnių gaivalinių nelaimių, laipsniškai didėjančių konfliktų, smurtinio ekstremizmo, terorizmo ir susijusių humanitarinių krizių, taip pat ir priverstinio žmonių perkėlimo kyla pavojus, jog bus sunaikinta beveik visa per pastaruosius dešimtmečius pasiekta pažanga vystymosi srityje. Gamtos išteklių išekvojimas ir neigiamas aplinkos nykimo poveikis, įskaitant dykumėjimą ir sausrą, žemės būklės blogėjimas, gėlo vandens stygius ir biologinės įvairovės praradimas papildė ir pablogina iššūkių, su kuriais susiduria žmonija, sąrašą. Klimato kaita – vienas didžiausių mūsų laikų iššūkių ir jos neigiamas poveikis kenkia visų šalių gebėjimui pasiekti darnų vystymąsi. Pasaulinės temperatūros pakilimas, jūros lygio kilimas, vandenynų rūgštėjimas ir kitas klimato kaitos poveikis turi didelę įtaką pakrančių teritorijoms ir žemumose esančioms pakrantės šalims, įskaitant daugelį mažiausiai išsivysčiusių šalių ir mažų besivystančių salų valstybių. Rizika kyla daugelio visuomenių ir planetos biologinės gyvybės palaikymo sistemų išgyvenimui.

15. Tačiau kartu tai yra ir didelių galimybių laikas. Svarbi pažanga pasiekta daugelio vystymosi iššūkių įveikimo srityje. Šimtai milijonų ankstesnės kartos žmonių išsivadavo iš itin didelio skurdo. Tiek berniukai, tiek mergaitės turi geresnes galimybes įgyti išsilavinimą. Informacinių ir ryšių technologijų sklaida ir pasaulinės tarpusavio sąsajos gali padėti paspartinti žmogiškąją pažangą, įveikti skaitmeninę atskirtį ir kurti žinių visuomenes, kaip ir mokslo ir technologijų naujovės įvairiose srityse nuo medicinos iki energetikos.

16. Beveik prieš penkiolika metų susitarta dėl Tūkstantmečio vystymosi tikslų. Juose numatyta svarbi vystymosi programa ir daugelyje sričių buvo pasiekta didelė pažanga. Tačiau pasiekta pažanga yra nevienoda, ypač Afrikoje, mažiau išsivysčiusiose šalyse, žemyninėse šalyse ir mažose besivystančiose salų valstybėse, o kai kurie Tūkstantmečio vystymosi tikslai vis dar yra lėtai įgyvendinami, pirmiausia tie, kurie yra susiję su gimdyvių, kūdikių ir vaikų sveikata bei reprodukcine sveikata. Įsipareigojame galutinai įgyvendinti visus Tūkstantmečio vystymosi tikslus, įskaitant lėtai įgyvendinamus Tūkstantmečio vystymosi tikslus, visų pirma teikiant sutelktą ir plataus masto paramą mažiausiai išsivysčiusioms šalims ir kitoms šalims, atsidūrusioms ypatingoje padėtyje, pagal atitinkamas paramos programas. Naujoji darbotvarkė pagrįsta Tūkstantmečio vystymosi tikslais ir ja siekiama užbaigti tai, kas nebuvo pasiekta įgyvendinant šiuos tikslus, visų pirma pasiekiant pažeidžiamiausius asmenis.

17. Tačiau programos, kurią skelbiame šiandien, mastas gerokai viršija Tūkstantmečio vystymosi tikslus. Be tęstinių vystymosi prioritetų, pavyzdžiui, skurdo panaikinimo, sveikatos, švietimo, aprūpinimo maistu ir mitybos saugumo, joje numatyta spręsti įvairius ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos uždavinius. Joje taip pat žadama kurti taikesnes ir įtraukias visuomenes. Programoje, be to, apibrėžiamos įgyvendinimo priemonės, o tai yra labai svarbu. Atspindint

kompleksinį požiūrį, kurį nusprendėme taikyti, naujuosiuose tiksluose ir uždaviniuose išvelgiamos gilios tarpusavio sąsajos ir numatyta daug horizontaliųjų elementų.

Naujoji darbotvarkė

18. Šiandien skelbiame septyniolika darnaus vystymosi tikslų ir 169 susijusius uždavinius, kurie yra kompleksinio ir nedalomo pobūdžio. Dar niekada anksčiau pasaulio lyderiai neįsipareigojo imtis bendrų veiksmų ir dėti pastangas įgyvendinant tokią plataus masto visuotinę politikos darbotvarkę. Mes kartu leidžiamės į kelionę darnaus vystymosi kryptimi, bendrai pasiryždami siekti pasaulinio vystymosi ir visapusiškai naudingo bendradarbiavimo, kuris gali būti labai naudingas visoms pasaulio šalims ir regionams. Dar kartą patvirtiname, kad kiekviena valstybė turi visišką nuolatinį suverenitetą nevaržomai naudotis visu savo turtu, gamtos ištekliais ir suverenitetą vykdyti nepriklausomą ekonominę veiklą. Mes įgyvendinsime darbotvarkę, kad ji būtų visapusiškai naudinga visiems, dabartinėms ir būsimoms kartoms. Tai darydami, dar kartą patvirtiname savo įsipareigojimą laikytis tarptautinės teisės ir pabrėžiame, kad darbotvarkė privalo būti įgyvendinama taip, kad ji būtų suderinama su valstybių teisėmis ir įsipareigojimais pagal tarptautinę teisę.

19. Dar kartą patvirtiname Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos ir kitų tarptautinių dokumentų, susijusių su žmogaus teisėmis ir tarptautine teise, svarbą. Pabrėžiame visų valstybių pareigas, nustatytas Jungtinių Tautų Chartijoje, gerbti ir saugoti visas žmogaus teises ir pagrindines laisves ir skatinti jų laikymąsi, nedarant jokių išimčių dėl rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turtinės, gimimo, negalios ar kokios nors kitos padėties.

20. Lyčių lygybės užtikrinimas bei moterų ir mergaičių įgalėjimas labai prisidės prie pažangos įgyvendinant visus tikslus ir uždavinius. Neįmanoma įgyvendinti visų žmogaus galimybių ir darnaus vystymosi, jeigu vienai žmonijos daliai ir toliau neužtikrinamos visos žmogaus teisės ir galimybės. Moterys ir mergaitės privalo turėti vienodas sąlygas įgyti kokybišką išsilavinimą, naudotis ekonominiiais ištekliais ir dalyvauti politiniame gyvenime ir tokias pat galimybes kaip vyrai ir berniukai įsidarbinti, eiti vadovaujamas pareigas ir priimti sprendimus visais lygiais. Mes sieksime reikšmingai padidinti investicijas, kad galėtume užpildyti lyčių lygybės spragą ir sustiprinti paramą institucijoms, kuri skirta lyčių lygybei bei moterų ir mergaičių įgalėjimui pasauliniu, regioniniu ir nacionaliniu lygmeniu. Visų formų diskriminacija ir smurtas prieš moteris ir mergaites bus panaikinti, įskaitant vyrų ir berniukų įtraukimą. Sisteminiis lyčių aspekto įtraukimas į darbotvarkės įgyvendinimą yra labai svarbus.

21. Naujieji tikslai ir uždaviniai įsigalios 2016 m. sausio 1 d., ir mes jais vadovausimės priimdami sprendimus kitus penkiolika metų. Visi stengsimės įgyvendinti darbotvarkę savo šalyse bei regioniniu ir pasauliniu lygmeniu, atsižvelgdami į skirtingas nacionalines aplinkybes, gebėjimus ir išsivystymo lygį bei paisydami nacionalinės politikos ir prioritetų. Išsaugosime vietą nacionalinei politikai dėl tvaraus, įtraukaus ir darnaus ekonomikos augimo, ypač besivystančiose šalyse, tačiau ir toliau laikysimės atitinkamų tarptautinių taisyklių ir įsipareigojimų. Taip pat pripažįstame regioninių ir subregioninių aspektų, regioninės ekonominės integracijos ir tarpusavio sąsajų svarbą darniajam vystymuisi. Regioninės ir subregioninės programos gali padėti darnaus vystymosi politiką veiksmingai paversti konkrečiais nacionalinio lygmens veiksmais.

22. Siekdama įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus, kiekviena šalis susiduria su tam tikrais sunkumais. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pažeidžiamiausioms šalims, visų pirma Afrikos šalims, mažiausiai išsivysčiusioms šalims, besivystančioms šalims, žemyninėms šalims ir mažoms besivystančioms salų valstybėms, kaip ir šalims, kuriose vyksta arba neseniai vyko konfliktai. Didelių sunkumų išskyla ir daugelyje šalių, kuriose gyventojų pajamos yra vidutinio dydžio.

23. Žmonėms, kurie yra pažeidžiami, turi būti suteiktos galios. Žmonių grupės, kurių poreikiai atsispindi darbotvarkėje, yra visi vaikai, jaunimas, negalią turintys asmenys (kurių daugiau nei 80 proc. gyvena skurde), žmonės, sergantys ŽIV/AIDS, seni žmonės, vietiniai gyventojai, pabėgėliai, priverstinai šalies viduje perkelti žmonės ir migrantai. Nutarėme imtis tolesnių veiksmingų priemonių ir veiksmų, suderintų su tarptautine teise, siekdami pašalinti kliūtis ir apribojimus, sustiprinti paramą ir patenkinti ypatingus poreikius žmonių, gyvenančių teritorijose, paveiktose sudėtingų humanitarinių nepaprastųjų padėčių, ir terorizmo paveiktose teritorijose.

24. Esame pasiryžę panaikinti visų formų skurdą visais atžvilgiais, įskaitant itin didelio skurdo panaikinimą, iki 2030 metų. Visiems žmonėms privalo būti užtikrintas bazinis pragyvenimo lygis, įskaitant per socialinės apsaugos sistemas. Taip pat esame pasiryžę įveikti badą ir užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą pirmumo tvarka bei užkirsti kelią visoms netinkamos mitybos formoms. Šiuo atžvilgiu dar kartą patvirtiname svarbų Aprūpinimo maistu pasaulyje komiteto vaidmenį ir visa apimančią jo darbo pobūdį, taip pat palankiai vertiname Romos deklaraciją dėl pasaulio apsirūpinimo maistu ir veiksmų programą⁸. Skirsime išteklių kaimo vietovių, darnaus žemės ūkio ir žuvininkystės plėtrai, teiksime paramą mažus ūkius turintiems ūkininkams, visų pirma moterims ūkininkėms, kerdžiams ir žvejams besivystančiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.

25. Įsipareigojame teikti įtraukų ir lygiateisį kokybišką išsilavinimą visais lygiais – ankstyvojo ugdymo, pradinį, vidurinį, aukštąjį, techninį ir profesinį išsilavinimą. Visi žmonės, neatsižvelgiant į jų lytį, amžių, rasę ar etninę kilmę, ir negalią turintys asmenys, migrantai, vietiniai gyventojai, vaikai ir jaunimas, ypač tie, kurie yra pažeidžiami, privalo turėti sąlygas mokytis visą gyvenimą, kad tai padėtų jiems įgyti žinių ir įgūdžių, reikalingų pasinaudoti galimybėmis ir visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime. Sieksime suteikti vaikams ir jaunimui juos ugdančią aplinką, skirtą visapusiškam jų teisių ir gebėjimų įgyvendinimui, padėdami savo šalims pasinaudoti demografiniais dividendais, įskaitant per saugias mokyklas bei darnias bendruomenes ir šeimas.

26. Siekdami skatinti visų žmonių fizinę ir psichinę sveikatą bei gerovę ir prailginti gyvenimo trukmę, privalome užtikrinti visuotinę sveikatos apsaugos aprėptį ir kokybišką sveikatos priežiūrą. Niekas negali būti paliktas nuošalyje. Įsipareigojame paspartinti iki šiol padarytą pažangą mažinant naujagimių, vaikų ir gimdyvių mirtingumą, kad iki 2030 metų būtų užkirstas kelias visoms tokioms išvengtinioms mirtims. Esame įsipareigoję užtikrinti visuotinę galimybę gauti seksualinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugas, įskaitant šeimos planavimą, informavimą ir švietimą. Lygiai taip pat paspartinsime pažangą kovoje su maliarija, ŽIV/AIDS, tuberkulioze, hepatitu, Ebolos virusu ir kitomis užkrečiamomis ligomis ir epidemijomis, įskaitant didėjančią atsparumą mikrobams ir negydomas ligas, kurios daro įtaką besivystančioms šalims. Esame įsipareigoję vykdyti neužkrečiamų ligų, įskaitant elgsenos, vystymosi ir neurologinius sutrikimus, kurios yra viena pagrindinių problemų užtikrinant darnų vystymąsi, prevenciją ir gydymą.

---

⁸ Pasaulio sveikatos organizacija, dokumentas EB 136/8, I ir II priedai.

27. Sieksime sukurti tvirtą ekonominį pagrindą visoms mūsų šalims. Tvarus, įtraukus ir darnus augimas yra būtina klestėjimo sąlyga. Tai bus įmanoma tik tuo atveju, jeigu bus dalijamasi turtu ir sprendžiamas gyventojų pajamų nelygybės klausimas. Kursime dinamišką, darnią, novatorišką ir į žmones orientuotą ekonomiką, skatindami jaunimo įdarbinimą ir ekonominių galių suteikimą pirmiausia moterims bei deramą darbą visiems. Panaikinsime priverstinį darbą ir prekybą žmonėmis, taip pat ir visų formų priverstinį vaikų darbą. Visos šalys turės naudoti iš sveikos ir išsilavinusios darbo jėgos, turinčios žinių ir įgūdžių, reikalingų produktyviam ir daug pasitenkinimo teikiančiam darbui bei visapusiškam dalyvavimui visuomenės gyvenime. Stiprinsime mažiausiai išsivysčiusių šalių gamybinius pajėgumus visuose sektoriuose, įskaitant ir struktūrinę pertvarką. Patvirtinsime politiką, padedančią didinti gamybinius pajėgumus, produktyvumą ir produktyvų užimtumą; taip pat finansinę įtrauktį, darnią žemės ūkio, kaimo vietovių ir žuvininkystės plėtrą, darnią pramonės plėtrą, visuotinę galimybę gauti prieinamas, patikimas, darnias ir modernias energetikos paslaugas, darnių transporto sistemų ir kokybiškos ir atsparios infrastruktūros kūrimą.

28. Įsipareigojame įgyvendinti esminius pokyčius taip, kad mūsų visuomenės galėtų gaminti ir vartoti prekes bei paslaugas. Vyriausybės, tarptautinės organizacijos, verslo sektorius ir kiti nevalstybiniai subjektai ir asmenys privalo prisidėti prie netausių vartojimo ir gamybos modelių pakeitimo, įskaitant finansinės ir techninės paramos iš visų šaltinių sutelkimą, siekiant sustiprinti besivystančių šalių mokslinius, technologinius ir novatoriškus gebėjimus pereinant prie tvaresnių vartojimo ir gamybos modelių. Skatiname įgyvendinti dešimties metų trukmės darnaus vartojimo ir gamybos programų sistemą. Visos šalys imasi veiksmų, vadovaujant išsivysčiusioms šalims, kurios atsižvelgia į besivystančių šalių vystymąsi ir pajėgumus.

29. Pripažįstame teigiamą migrantų įnašą į įtraukų augimą ir darnų vystymąsi. Taip pat pripažįstame, kad tarptautinė migracija yra daugialypė realija, turinti didelės svarbos kilmės, tranzito ir paskirties šalių vystymuisi ir reikalaujanti nuoseklaus bei išsamaus atsako. Bendradarbiausime tarptautiniu mastu, siekdami užtikrinti saugią, tvarkingą ir teisėtą migraciją, apimančią visapusišką pagarbą žmogaus teisėms ir žmonišką elgesį su migrantais, neatsižvelgiant į migracijos statusą, pabėgėliais ir priverstinai perkeltais asmenimis. Toks bendradarbiavimas turėtų taip pat sustiprinti bendruomenių, priglaudusių pabėgėlius, ypač besivystančiose šalyse, atsparumą. Pabrėžiame migrantų teisę grįžti į šalį, kurios piliečiai jie yra, ir primename, kad valstybės privalo užtikrinti, jog jų grįžtantys piliečiai būtų tinkamai priimti.

30. Valstybės primygtinai raginamos susilaikyti nuo vienašališkų ekonominių, finansinių ar prekybos priemonių, neatitinkančių tarptautinės teisės ir Jungtinių Tautų Chartijos ir trukdančių visiškam ekonominio ir socialinio vystymosi užtikrinimui, ypač besivystančiose šalyse, skelbimo ir taikymo.

31. Pripažįstame, kad Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija⁹ yra pagrindinis tarptautinis ir tarpvyriausybinių forumas deryboms dėl pasaulinio atsako į klimato kaitą. Esame pasiryžę aiškiai išspręsti klimato kaitos ir aplinkos būklės blogėjimo keliamą grėsmę. Visuotinis klimato kaitos pobūdis reikalauja tarptautinio bendradarbiavimo plačiausiu įmanomu mastu, siekiant paspartinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo pasauliniu lygiu mažinimą ir išspręsti prisitaikymo prie neigiamo klimato kaitos poveikio klausimą. Su dideliu susirūpinimu atkreipiame dėmesį į didelį skirtumą tarp bendro šalių įsipareigojimų mažinti metinį išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį pasauliniu lygiu iki 2020 metų poveikio ir bendrųjų

⁹ Jungtinių Tautų sutarčių serija, t. 1771, Nr. 30822.

išmetamųjų teršalų trajektorijų, kurios neleistų vidutinei pasaulinei temperatūrai pakilti daugiau nei 2 °C arba 1,5 °C viršyti ikipramoninį lygį.

32. Žvelgdami į Paryžiuje vyksiančią dvidešimt pirmąją Šalių konferencijos sesiją, pabrėžiame visų valstybių įsipareigojimą siekti plataus užmojo ir visuotinio susitarimo dėl klimato. Dar kartą patvirtiname, kad protokole, kitame teisiniame dokumente arba suderintose išvadose, turinčiose teisinę galią pagal Konvenciją, taikytiną visoms šalims, turi būti, *inter alia*, suderintai aptarti padarinių sušvelninimo, prisitaikymo, finansų, technologijų plėtros ir perdavimo, gebėjimų stiprinimo, veiksnių skaidrumo ir paramos klausimai.

33. Pripažįstame, kad socialinė ir ekonominė plėtra priklauso nuo tausaus mūsų planetos gamtos išteklių valdymo. Dėl šios priežasties esame pasiryžę išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynų ir jūrų, gėlo vandens išteklius bei miškus, kalnus ir sausumas, saugoti biologinę įvairovę, ekosistemas, gyvūniją ir augaliją. Taip pat esame pasiryžę skatinti darnų turizmą, spręsti vandens stygiaus ir vandens taršos problemas, stiprinti bendradarbiavimą dykumėjimo, smėlio audrų, žemės būklės blogėjimo ir sausros problemų sprendimo srityje, taip pat skatinti atsparumą ir gaivalinių nelaimių rizikos mažinimą. Šiuo atžvilgiu laukiame Meksikoje vyksiančio tryliktojo Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencijos susirinkimo.

34. Pripažįstame, kad darni miestų plėtra ir valdymas yra labai svarbūs mūsų žmonių gyvenimo kokybei. Dirbsime su vietos valdžios institucijomis ir bendruomenėmis, siekdami atnaujinti ir suplanuoti mūsų miestus ir žmonių gyvenvietes taip, kad juose būtų puoselėjama bendruomenės sanglauda ir asmeninis saugumas bei skatinamos naujovės ir užimtumas. Sumažinsime neigiamą urbanistinės veiklos ir žmogaus sveikatai bei aplinkai žalingų chemikalų poveikį, įskaitant atliekų tvarkymą aplinkai saugiu būdu ir saugų chemikalų naudojimą, atliekų mažinimą ir perdirbimą bei veiksmingesnį vandens ir energijos vartojimą. Taip pat sieksime kuo labiau sumažinti miestų poveikį pasaulio klimato sistemai. Savo nacionalinėse kaimo ir miesto plėtros strategijose ir politikoje atsižvelgsime ir į gyventojų skaičiaus kaitos tendencijas ir prognozes. Laukiame artėjančios Jungtinių Tautų konferencijos dėl aprūpinimo būstu ir darnios urbanistinės plėtros, kuri vyks Kite.

35. Darnus vystymasis negali būti užtikrintas be taikos ir saugumo; o taikai ir saugumui be darnaus vystymosi kiltų pavojus. Naujoje darbotvarkėje pripažįstama būtinybė kurti taikias, teisingas ir įtraukias visuomenes, kuriose būtų suteikiamos vienodos galimybės reikalauti teisingumo ir užtikrinama pagarba žmogaus teisėms (įskaitant teisę į vystymąsi), veiksminga teisinė valstybė ir geras valdymas visais lygiais bei skaidrios, veiksmingos ir atskaitingos institucijos. Darbotvarkėje aptariami veiksniai, lemiantys smurtą, nesaugumą ir neteisingumą, pavyzdžiui, nelygybė, korupcija, blogas valdymas ir neteisėti finansiniai ir ginklų srautai. Privalome padvigubinti savo pastangas, siekdami išspręsti arba išvengti konfliktų ir teikti paramą pokonfliktinėms valstybėms, įskaitant užtikrinimą, kad moterys dalyvautų taikos ir valstybės kūrimo procesuose. Reikalaujame imtis tolesnių veiksmingų priemonių ir veiksnių pagal tarptautinę teisę, pašalinti kliūtis visapusiškam tautų, gyvenančių kolonijose ir užsienio valstybių okupacijos sąlygomis, kurios ir toliau neigiamai veikia jų ekonominę ir socialinę plėtrą bei aplinką, apsisprendimo teisės įgyvendinimui.

36. Įsipareigojame puoselėti tarpkultūrinį supratimą, toleranciją, tarpusavio pagarbą ir pasaulinės pilietybės ir bendros atsakomybės etiką. Pripažįstame pasaulinę gamtos ir kultūros įvairovę ir patvirtiname, kad visos kultūros ir civilizacijos gali prisidėti prie darnaus vystymosi ir yra svarbūs šio proceso veikėjai.

37. Sportas taip pat yra svarbus darnaus vystymosi veiksnys. Pripažįstame didėjančią sporto įnašą į vystymosi ir taikos užtikrinimą, skatinantį toleranciją ir pagarbą, jo indėlį į galių suteikimą moterims ir jaunimui, asmenims ir bendruomenėms bei uždavinių sveikatos, švietimo ir socialinės įtraukties srityse sprendimą.

38. Remdamiesi Jungtinių Tautų Chartija, dar kartą patvirtiname būtinybę gerbti valstybių teritorinį vientisumą ir politinę nepriklausomybę.

Įgyvendinimo priemonės

39. Atsižvelgiant į naujosios darbotvarkės apimtį ir užmoji, atgaivinta pasaulinė darnaus vystymosi partnerystė yra reikalinga jai įgyvendinti. Visapusiškai įsipareigojame tai padaryti. Ši partnerystė bus įgyvendinama visuotinio solidarumo, pirmiausia solidarumo su neturtingiausiais ir pažeidžiamoje padėtyje atsidūrusiais žmonėmis, kryptimi. Ji padės užtikrinti intensyvų vyriausybių, privačiojo sektoriaus, pilietinės visuomenės, Jungtinių Tautų sistemos ir kitų veikėjų subūrimą ir įtraukimą į visų tikslų ir uždavinių įgyvendinimą pasauliniu mastu bei visų turimų išteklių sutelkimą.

40. Įgyvendinimo priemonės pagal septyniolika tikslų ir kiekvieną iš darnaus vystymosi tikslų yra mūsų darbotvarkės įgyvendinimo pagrindas ir yra vienodai svarbios kaip ir kiti tikslai bei uždaviniai. Darbotvarkė, įskaitant darnaus vystymosi tikslus, gali būti įgyvendinta remiantis atgaivinta darnaus vystymosi partneryste, pagrįsta konkrečia politika ir veiksmais, numatytais trečiosios tarptautinės JT vystymosi finansavimo konferencijos, vykusios 2015 m. liepos 13–16 d. Adis Abeboje, išvadų dokumente. Palankiai vertiname Generalinės Asamblėjos pritarimą patvirtinti Adis Abebos darbotvarkę¹⁰, kuri yra sudėtinė 2030 m. Darnaus vystymosi darbotvarkės dalis. Pripažįstame, kad galutinis Adis Abebos veiksmų darbotvarkės įgyvendinimas yra labai svarbus darnaus vystymosi tikslų ir uždavinių įgyvendinimui.

41. Pripažįstame, kad kiekvienai šaliai tenka pagrindinė atsakomybė už jos ekonominę ir socialinę plėtrą. Naujoje darbotvarkėje numatytos priemonės, reikalingos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti. Pripažįstame, kad jos apims finansinių išteklių sutelkimą ir gebėjimų stiprinimą, taip pat aplinkai nekenksmingų technologijų perdavimą besivystančioms šalims palankiomis sąlygomis, įskaitant tarpusavyje suderintus koncesijos ir lengvatinius pagrindus. Tiek šalies, tiek tarptautiniai viešieji finansai bus labai svarbūs teikiant pagrindines paslaugas ir viešąsias prekes bei skatinant teikti kitus finansų šaltinius. Pripažįstame įvairių privačiojo sektoriaus dalyvių nuo labai mažų įmonių iki kooperatyvų ir tarptautinių bendrovių, pilietinės visuomenės ir filantropinių organizacijų vaidmenį įgyvendinant naująją darbotvarkę.

42. Remiame atitinkamų strategijų ir veiksmų programų, įskaitant Stambulo deklaraciją ir veiksmų programą¹¹, Mažų besivystančių salų valstybių (SIDS) spartesnio vystymosi veiksmų programą (SAMOA)¹² ir dešimties metų trukmės Vienos veiksmų programą, skirtą žemyninėms besivystančioms šalims, 2014–2024 m. laikotarpiui¹³, įgyvendinimą ir dar kartą patvirtiname

¹⁰ Trečiosios tarptautinės vystymosi finansavimo konferencijos Adis Abebos veiksmų darbotvarkė (toliau – Adis Abebos veiksmų darbotvarkė), kurią Generalinė Asamblėja patvirtino 2015 m. liepos 27 d. (Rezoliucijos 69/313 priedas).

¹¹ 2011 m. gegužės 9–13 d. Stambule (Turkija) vykusios ketvirtosios Jungtinių Tautų konferencijos mažiausiai išsivysčiusių šalių klausimais ataskaita (A/CONF.219/7), I ir II skyriai.

¹² Rezoliucija 69/15, priedas.

¹³ Rezoliucija 69/137, III priedas.

Afrikos Sąjungos darbotvarkės iki 2063 metų ir Naujosios partnerystės Afrikos vystymuisi programos¹⁴, kurios visos yra sudėtinės naujosios darbotvarkės dalys, rėmimo svarbą. Pripažįstame, kad tvarios taikos ir darnaus vystymosi pasiekimas valstybėse, kuriose vyksta arba vyko konfliktai, yra didelis iššūkis.

43. Pabrėžiame, kad tarptautiniai viešieji finansai atlieka svarbų vaidmenį padedant šalims sutelkti viešuosius išteklius šalies viduje, ypač neturtingiausiose ir pažeidžiamiausiose šalyse, turinčiose ribotus nacionalinius išteklius. Svarbus tarptautinių viešųjų finansų, įskaitant oficialią paramą vystymuisi (OPV), naudojimo būdas – skatinti papildomų išteklių sutelkimą iš kitų, valstybinių ir privačių, šaltinių. OPV teikėjai dar kartą patvirtina atitinkamus savo įsipareigojimus, įskaitant daugelio išsivysčiusių šalių įsipareigojimą, pasiekti numatytą 0,7 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų, skirtų oficialiai paramai vystymuisi (OPV/BNP) besivystančioms šalims, ir 0,15–0,2 proc. OPV/BNP – mažiausiai išsivysčiusioms šalims, tikslą.

44. Pripažįstame tarptautinių finansinių institucijų svarbą išsaugant, laikantis jų įgaliojimų, vietą kiekvienos šalies vidaus politikai, ypač besivystančiose šalyse. Dar kartą įsipareigojama išplėsti ir sustiprinti besivystančių šalių, įskaitant Afrikos šalis, mažiausiai išsivysčiusias šalis, besivystančias šalis, žemynines šalis, mažas besivystančias salų valstybes ir šalis, kuriose gyventojų pajamos yra vidutinio dydžio, pasisakymą ir dalyvavimą tarptautiniame ekonominių sprendimų priėmimo, normų nustatymo ir pasaulinės ekonomikos valdymo procese.

45. Taip pat pripažįstame esminį nacionalinių parlamentų vaidmenį priimant įstatymus ir tvirtinant biudžetus bei jų vaidmenį užtikrinant atskaitomybę už veiksmingą mūsų įsipareigojimų įvykdymą. Įgyvendinimo procese vyriausybės ir valstybės institucijos glaudžiai bendradarbiaus su regiono ir vietos valdžios institucijomis, subregioninėmis institucijomis, tarptautinėmis institucijomis, akademinė visuomene, filantropinėmis organizacijomis, savanorių grupėmis ir kt.

46. Pabrėžiame svarbų tinkamais ištekliais aprūpintos, aktualios, nuoseklios, produktyvios ir veiksmingos Jungtinių Tautų sistemos vaidmenį ir lyginamąjį pranašumą remiant darnaus vystymosi tikslų ir darnaus vystymosi įgyvendinimą. Pabrėždami sustiprintos nacionalinės atsakomybės ir lyderystės šalies lygmeniu svarbą, išreiškiame savo paramą Ekonominėje ir socialinėje taryboje vykstančiam dialogui dėl ilgesnio laikotarpio Jungtinių Tautų vystymo sistemos pozicijos nustatymo pagal šią darbotvarkę.

Tolesnė veikla ir peržiūra

47. Mūsų vyriausybėms tenka pagrindinė atsakomybė už tolesnę veiklą po pažangos, pasiektos įgyvendinant tikslus ir uždavinius per kitus penkiolika metų, ir jos peržiūrą nacionaliniu, regiono ir pasaulio lygmenimis. Siekdami stiprinti atsakomybę savo piliečiams, atliksime sistemine tolesnės veiklos apžvalgą ir peržiūrą įvairiais lygmenimis, kaip nustatyta šioje darbotvarkėje ir Adis Abebos veiksmų darbotvarkėje. Generalinės Asamblėjos ir Ekonominės ir socialinės tarybos remiamas aukšto lygio politinis forumas atliks pagrindinį vaidmenį tolesnės veiklos apžvalgos ir peržiūros pasauliniu lygmeniu procese.

48. Šiam darbui palengvinti rengiami atitinkami rodikliai. Kokybiški, prieinami, laiku pateikti ir patikimi išskaidyti duomenys bus reikalingi pažangai įvertinti ir užtikrinti, kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje. Tokie duomenys yra labai svarbūs priimant sprendimus. Jeigu įmanoma,

¹⁴ A/57/304, priedas.

turėtų būti naudojami duomenys ir informacija iš esamų ataskaitų rengimo mechanizmų. Sutinkame suintensyvinti savo pastangas, kad sustiprintume statistinius gebėjimus besivystančiose šalyse, ypač Afrikos šalyse, mažiausiai išsivysčiusiose šalyse, besivystančiose šalyse, žemyninėse valstybėse, mažose besivystančiose salų valstybėse ir šalyse, kuriose gyventojų pajamos yra vidutinio dydžio. Esame įsipareigoję parengti platesnius pažangos vertinimo rodiklius, papildysiančius bendrąjį vidaus produktą.

Raginimas imtis veiksmų ir keisti mūsų pasaulį

49. Prieš septyniasdešimt metų ankstesnė pasaulio vadovų karta susibūrė ir įkūrė Jungtines Tautas. Jie sukūrė šią organizaciją iš karo pelenų ir nesutarimų, o jos veiklą pagrindė tokiomis vertybėmis kaip taika, dialogas ir tarptautinis bendradarbiavimas. Aukščiausio lygio šių vertybių įtvirtinimas – Jungtinių Tautų Chartija.

50. Šiandien mes irgi priimame didelę istorinę reikšmę turintį sprendimą. Nutariame kurti geresnę ateitį visiems žmonėms, įskaitant milijonus, iš kurių buvo atimta galimybė gyventi gerą, orų ir visavertį gyvenimą ir išnaudoti visą savo žmogiškąjį potencialą. Galime būti pirmąją kartą, kuriai pavyks įveikti skurdą; taip pat galime būti paskutiniai, turintys galimybę išsaugoti planetą. Jeigu mums pavyks įgyvendinti šiuos uždavinius, 2030 metais pasaulis bus geresnis.

51. Tai, ką skelbiame šiandien, t. y. Veiksmų pasauliniu mastu darbotvarkę kitiems penkiolikai metų, yra chartija, skirta žmonėms ir planetai dvidešimt pirmajame amžiuje. Vaikai ir jaunos moterys bei vyrai yra svarbiausia pokyčių varomoji jėga, kuriems šie nauji tikslai pasitarnaus kaip pagrindas nukreipiant neribotus jų aktyvumo gebėjimus geresnio pasaulio kūrimo kryptimi.

52. „Mes, <...> Tautos“ – šiais iškilmingais žodžiais prasideda Jungtinių Tautų Chartija. Būtent „Mes, <...> Tautos“ šiandien rengiamės pradėti kelionę į 2030 metus. Mūsų kelionėje dalyvaus vyriausybės ir parlamentai, bus įtraukta Jungtinių Tautų sistema ir kitos tarptautinės institucijos, vietos valdžios institucijos, vietos gyventojai, pilietinės visuomenės, verslas ir privatusis sektorius, mokslinė ir akademinė bendruomenė bei visi žmonės. Milijonai jau yra įsitraukę ir bus atsakingi už šios darbotvarkės įgyvendinimą. Tai yra žmonių darbotvarkė, parengta žmonių ir skirta žmonėms, ir tai, mūsų manymu, užtikrins jos sėkmę.

53. Žmonijos ir mūsų planetos ateitis yra mūsų rankose. Ji taip pat yra ir šiandieninės jaunesnės kartos, kuri perduos estafetę būsimoms kartoms, rankose. Pažymėjome kelią į darnų vystymąsi, ir dabar mes visi privalome užtikrinti, kad ši kelionė būtų sėkminga, o jos nauda nepanaikinama.

Darnaus vystymosi tikslai ir uždaviniai

54. Po įtraukaus tarpvyriausybinių derybų proceso ir remiantis Darnaus vystymosi tikslų atviros darbo grupės pasiūlymu¹⁵, kuriame pateikta aiškinamoji įvadinė dalis, toliau išdėstyti tikslai ir uždaviniai, dėl kurių mes susitarėme.

55. Darnaus vystymosi tikslai ir uždaviniai yra kompleksiniai ir nedalomi, visuotinio pobūdžio ir visuotinai taikytini, atsižvelgiant į skirtingas nacionalines aplinkybes, gebėjimus ir

¹⁵ Pateiktas Generalinės Asamblėjos Darnaus vystymosi tikslų atvirosios darbo grupės ataskaitoje (A/68/970 ir Corr.1; taip pat žr. A/68/970/Add.1–3).

išsivystymo lygį bei paisant nacionalinės politikos ir prioritetų. Uždaviniai apibrėžiami kaip visuotiniai siekiai, kiekviena vyriausybė nustato nacionalinius uždavinius, vadovaudamasi visuotiniais siekiais, tačiau taip pat atsižvelgia ir į nacionalines aplinkybes. Kiekviena vyriausybė taip pat nuspręš, kaip šie siektini visuotiniai uždaviniai turėtų būti įtraukti į nacionalinius planavimo procesus, politiką ir strategijas. Svarbu pripažinti darnaus vystymosi ir kitų susijusių procesų, vykstančių ekonominėje, socialinėje ir aplinkosaugos srityje, sąsają.

56. Priimdami sprendimą dėl šių tikslų ir uždavinių, pripažįstame, kad kiekviena šalis susiduria su tam tikrais sunkumais siekdama užtikrinti darnų vystymąsi, ir pabrėžiame ypatingus sunkumus, su kuriais susiduria pažeidžiamiausios šalys, visų pirma Afrikos šalys, mažiausiai išsivysčiusios šalys, žemyninės šalys ir mažos besivystančios salų valstybės, taip pat šalys, kurių gyventojų pajamos yra vidutinio dydžio, susiduriančios su tam tikrais sunkumais. Ypatingas dėmesys taip pat turi būti skiriamas šalims, kuriuose vyksta konfliktai.

57. Pripažįstame, kad vis dar neturime pradinių duomenų dėl keleto uždavinių, ir raginame teikti didesnę paramą duomenų rinkimui ir gebėjimų stiprinimui valstybėse narėse, kad būtų galima parengti nacionalinius ir pasaulinius pradinius duomenis tose srityse, kuriuose jie dar nėra parengti. Įsipareigojame užpildyti šią spragą duomenų rinkimo srityje ir geriau informuoti apie pažangos vertinimą, ypač tų uždavinių, kurie neturi aiškių skaičiais išreikštų tikslų.

58. Raginame valstybes ir toliau dėti pastangas kituose forumuose sprendžiant pagrindines problemas, kurios gali kelti sunkumų mūsų darbotvarkės įgyvendinimui, ir gerbiame nepriklausomą šių procesų pobūdį. Mes tikimės, kad darbotvarkė ir jos įgyvendinimas padės įgyvendinti ir tuos kitus procesus ir priimtus su jais susijusius sprendimus, jų neapribojant.

59. Pripažįstame, kad darniam vystymuisi užtikrinti kiekvienoje šalyje gali būti taikomi skirtingi metodai, vizijos, modeliai ir priemonės, atitinkantys nacionalines aplinkybes ir prioritetus; ir dar kartą patvirtiname, kad planeta Žemė ir jos ekosistemos yra mūsų visų namai, o posakis „Motina Žemė“ yra plačiai vartojamas daugelyje šalių ir regionų.

Darnaus vystymosi tikslai

- 1 tikslas. Panaikinti visų formų skurdą visose šalyse.
- 2 tikslas. Panaikinti bada, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti darnų žemės ūkį.
- 3 tikslas. Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę.
- 4 tikslas. Užtikrinti visa apimančią ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi.
- 5 tikslas. Pasiiekti lyčių lygybę ir moterų ir mergaičių įgalėjimą.
- 6 tikslas. Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją.
- 7 tikslas. Užtikrinti visiems galimybę naudotis prieinama, patikima, darnia ir modernia energija.
- 8 tikslas. Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, produktyvų įdarbinimą ir deramą darbą
- 9 tikslas. Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir skatinti naujoves.
- 10 tikslas. Mažinti nelygybę tarp šalių ir pačiose šalyse.
- 11 tikslas. Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs.
- 12 tikslas. Užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius.
- 13 tikslas. Imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos poveikiu veiksmų.*
- 14 tikslas. Išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius darniam vystymuisi.
- 15 tikslas. Saugoti, atkurti ir skatinti darnų sausumos ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti žemės būklės blogėjimą ir pakeisti šį procesą priešinga kryptimi bei sustabdyti biologinės įvairovės praradimą.
- 16 tikslas. Skatinti taikias ir įtraukias visuomenes darniam vystymuisi, suteikti visiems galimybes reikalauti teisingumo ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais.
- 17 tikslas. Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę.

* Pripažįstant, kad Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija yra pagrindinis tarptautinis, tarpvyriausybinius forumas, skirtas deryboms dėl pasaulinio atsako į klimato kaitą.

1 tikslas. Panaikinti visų formų skurdą visose šalyse

1.1. Iki 2030 metų panaikinti ypač didelį visų žmonių skurdą visose šalyse (šiuo metu jį patiriantys žmonės pragyvena už mažiau nei 1,25 JAV dol. per dieną).

1.2. Iki 2030 metų ne mažiau kaip per pusę sumažinti visų amžiaus grupių vyrų, moterų ir vaikų, gyvenančių skurde pagal visus jo aspektus atsižvelgiant į nacionalines apibrėžtis.

1.3. Įgyvendinti nacionaliniu lygiu tinkamas socialinės apsaugos sistemas ir priemones, skirtas visiems, įskaitant žemiausias ribas, ir iki 2030 metų apimti didelę neturtingiausių ir pažeidžiamiausių žmonių dalį.

1.4. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi vyrai ir moterys, ypač neturtingi ir pažeidžiami, turėtų lygias teises į ekonominius išteklius ir galimybę gauti būtiniausias paslaugas, taip pat į žemės ir kitų formų turto nuosavybę ir kontrolę, paveldėjimą, gamtos išteklius, tinkamas naujas technologijas ir finansines paslaugas, įskaitant mikrofinansus.

1.5. Iki 2030 metų sustiprinti neturtingųjų ir pažeidžiamųjų padėtyje atsidūrusių asmenų atsparumą, mažinti jų neapsaugojimą ir pažeidžiamumą su klimatu susijusių ekstremalių įvykių ir kitų ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos sukrėtimų bei nelaimių atžvilgiu.

1a. Užtikrinti reikšmingą išteklių iš įvairių šaltinių sutelkimą, įskaitant ir sustiprintą vystomąjį bendradarbiavimą, siekiant aprūpinti besivystančias šalis, ypač mažiausiai išsivysčiusias šalis, tinkamomis ir nuspėjamomis priemonėmis programoms ir politikai, skirtoms skurdui visais jo aspektais panaikinti, įgyvendinti.

1b. Sukurti nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygiu patikimas politines sistemas, pagrįstas neturtinguosius remiančiomis ir su lyčių lygybe susijusiomis vystymosi strategijomis, kurios padėtų paspartinti investicijas į skurdo panaikinimui skirtas priemones.

2 tikslas. Panaikinti badą, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti darnų žemės ūkį

2.1. Iki 2030 metų panaikinti badą ir užtikrinti visiems žmonėms, ypač neturtingiesiems ir asmenims, atsidūrusiems pažeidžiamoje padėtyje, įskaitant kūdikius, galimybę gauti saugaus, maistingo ir pakankamai maisto visus metus.

2.2. Iki 2030 metų užkirsti kelią visų formų netinkamai mitybai, įskaitant tarptautiniu lygiu suderintų uždavinių dėl kovos su vaikų iki penkerių metų augimo sustojimu ir organizmo išsekimu įgyvendinimą iki 2025 metų, ir patenkinti paauglių mergaičių, besilaukiančių ir maitinančių motinų ir pagyvenusių žmonių mitybos poreikius.

2.3. Iki 2030 metų padvigubinti žemės ūkio produktyvumą ir smulkių maisto gamintojų, ypač moterų, vietinių tautų, šeimos ūkių, kerdžių ir žvejų, pajamas, įskaitant saugią ir lygiateisę galimybę naudotis žemės, kitais produktyviaisiais ištekliais ir žaliavomis, žiniomis, finansinėmis paslaugomis, rinkomis bei vertės didinimo galimybėmis ir užimtumo teikiamomis galimybėmis ne žemės ūkio sektoriuje.

2.4. Iki 2030 metų užtikrinti darnias maisto gamybos sistemas ir įdiegti lanksčią žemės ūkio praktiką, kuri didintų produktyvumą ir gamybą, padėtų išsaugoti ekosistemas, stiprintų

gebėjimus prisitaikyti prie klimato kaitos, ekstremalių oro sąlygų, sausros, potvynių ir kitų gaivalinių nelaimių bei palapsniui gerintų žemės ir dirvos kokybę.

2.5. Iki 2020 metų išsaugoti genetinę sėklų, kultūrinių augalų, ūkiuose laikomų ir prijaukintų gyvūnų bei jų susijusių laukinių veislių įvairovę, įskaitant per gerai valdomus ir diversifikuotus sėklų ir augalų bankus nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygiu, ir skatinti galimybes tuo naudotis, taip pat sąžiningą ir lygiavertį dalijimąsi nauda, gaunama iš genetinių išteklių naudojimo, ir susijusiomis tradicinėmis žiniomis, kaip susitarta tarptautiniu lygiu.

2a. Didinti investicijas, įskaitant ir platesnį tarptautinį bendradarbiavimą, į kaimo vietovių infrastruktūrą, žemės ūkio mokslinių tyrimų ir jų pritaikymo žemės ūkio sektoriuje tarnybas, technologijų plėtrą, augalų ir ūkinių galvijų genų bankus, siekiant didinti žemės ūkio produktyvumo gebėjimus besivystančiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.

2b. Ištaisyti ir vengti prekybos apribojimų ir iškraipymų pasaulio žemės ūkio rinkose, įskaitant ir lygiagrečiai vykdomą visų formų žemės ūkio eksporto subsidijų ir visų eksporto priemonių, turinčių tokį pat poveikį, panaikinimą remiantis Dohos vystymosi derybų raundo įgaliojimais.

2c. Imtis priemonių, siekiant užtikrinti tinkamą maisto produktų rinkų ir jų išvestinių priemonių veikimą ir palengvinti galimybę laiku gauti informaciją apie rinką, įskaitant maisto atsargas, kad būtų galima išvengti itin didelių maisto kainų svyravimų.

3 tikslas. Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę

3.1. Iki 2030 metų sumažinti gimdyvių mirtingumą visame pasaulyje iki mažiau nei 70 iš 100 000 gyvų gimusiųjų kūdikių.

3.2. Iki 2030 metų užkirsti kelią naujagimių ir vaikų iki penkerių metų mirtims, kurių galima išvengti, visoms šalims siekiant sumažinti neonatalinį mirtingumą bent iki 12 iš 1 000 gyvų gimusiųjų kūdikių, o vaikų iki penkerių metų mirtingumą – bent iki 25 iš 1 000 gyvų gimusiųjų kūdikių.

3.3. Iki 2030 metų įveikti AIDS epidemiją, tuberkuliozę, maliariją ir apleistas tropines ligas, kovoti su hepatitu, su per vandenį plintančiomis ligomis ir kitomis užkrečiamomis ligomis.

3.4. Iki 2030 metų trečdaliu sumažinti priešlaikinį mirtingumą nuo neužkrečiamųjų ligų taikant prevenciją ir gydymą bei skatinti psichinę sveikatą ir gerovę.

3.5. Stiprinti piktnaudžiavimo psichoaktyviomis medžiagomis, įskaitant piktnaudžiavimą narkotinėmis medžiagomis ir žalingą alkoholio vartojimą, prevenciją ir gydymą.

3.6. Iki 2020 metų visame pasaulyje per pusę sumažinti mirčių ir sužalojimų kelių eismo avarijose skaičių.

3.7. Iki 2030 metų užtikrinti visuotinę galimybę gauti seksualinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugas, įskaitant šeimos planavimo, informavimo ir švietimo bei reprodukcinės sveikatos įtraukimo į nacionalines strategijas ir programas tikslus.

3.8. Pasiiekti visuotinę sveikatos priežiūros paslaugų aprėptį, įskaitant apsaugą nuo finansinės rizikos, galimybę gauti kokybiškas būtiniausias sveikatos priežiūros paslaugas bei saugius, veiksmingus, kokybiškus ir pasiekiamus būtiniausias vaistus ir vakcinas.

3.9. Iki 2030 metų reikšmingai sumažinti mirčių ir ligų, kurias sukėlė pavojingi chemikalai, oro, vandens ir dirvožemio tarša ir užterštumas, skaičių.

3a. Stiprinti Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvencijos įgyvendinimą atitinkamai visose šalyse.

3b. Remti vaistų ir vakcinų nuo užkrečiamų ir neužkrečiamų ligų, kurios pirmiausia paveikia besivystančias šalis, mokslinius tyrimus ir kūrimą, suteikti galimybę gauti patikimų būtiniausių vaistų ir vakcinų remiantis Dohos deklaracija dėl TRIPS susitarimo ir visuomenės sveikatos, kurioje patvirtinama besivystančių šalių teisė visapusiškai pasinaudoti Sutarties dėl intelektualinės nuosavybės teisių, susijusių su prekyba, nuostatomis dėl lanksčių būdų saugoti visuomenės sveikatą ir, pirmiausia, suteikti visiems galimybę gauti vaistų.

3c. Labai padidinti finansavimą sveikatos priežiūrai ir sveikatos priežiūros specialistų įdarbinimui, tobulinimuisi, mokymui ir išlaikymui besivystančiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse ir mažose besivystančiose salų valstybėse.

3d. Stiprinti visų šalių, ypač besivystančių šalių, gebėjimus ankstyvo įspėjimo, rizikos mažinimo ir nacionalinių ir pasaulinių sveikatos rizikos veiksnių valdymo srityse.

4 tikslas. Užtikrinti visa apimantį ir lygiavertį kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi

4.1. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visos mergaitės ir berniukai įgytų nemokamą, lygiavertį ir kokybišką pradinį ir vidurinį išsilavinimą, suteikiantį galimybę pasiekti atitinkamų ir veiksmingų mokymosi rezultatų.

4.2. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visos mergaitės ir berniukai gautų kokybišką ankstyvąjį ugdymą, priežiūrą ir ikimokyklinį išsilavinimą ir būtų pasirengę pradiniam ugdymui.

4.3. Iki 2030 metų užtikrinti vienodas galimybes visoms moterims ir vyrams įgyti prieinamą ir kokybišką techninį, profesinį ir aukštąjį išsilavinimą, įskaitant universitetinį.

4.4. Iki 2030 metų labai padidinti jaunimo ir suaugusiųjų, turinčių įgūdžių, įskaitant techninius ir profesinius įgūdžius, užimtumui, tinkamam darbui ir verslumui, skaičių.

4.5. Iki 2030 metų panaikinti lyčių skirtumus švietimo srityje ir užtikrinti vienodas galimybes pažeidžiamoms asmenų grupėms, įskaitant žmones su negalia, vietinius gyventojus ir pažeidžiamoje padėtyje atsidūrusius vaikus, įgyti visų lygių išsilavinimą ir dalyvauti profesinio mokymo programose.

4.6. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi jauni žmonės ir didžioji dalis suaugusiųjų, tiek vyrų, tiek moterų, mokėtų skaityti ir skaičiuoti.

4.7. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi besimokantys asmenys įgytų žinių ir įgūdžių, reikalingų darniam vystymuisi skatinti, įskaitant, be kitų dalykų, švietimą darnaus vystymosi ir darnios gyvensenos, žmogaus teisių, lyčių lygybės, taikos ir nesmurtinės kultūros skatinimo, pasaulinės pilietybės bei kultūrų įvairovės ir kultūros indėlio į darnų vystymąsi vertinimo klausimais.

4a. Statyti ir modernizuoti švietimo įstaigas, kuriose būtų atsižvelgiama į vaikų, asmenų su negalia ir skirtingų lyčių interesus, ir suteikti saugią, nesmurtinę, įtraukią ir veiksmingą mokymosi aplinką visiems.

4b. Iki 2020 metų labai padidinti pasauliniu mastu stipendijų besivystančioms šalims, ypač mažiausiai išsivysčiusioms šalims, mažoms besivystančioms salų valstybėms ir Afrikos šalims, skirtų stojantiems į aukštąsias mokyklas, įskaitant profesinio mokymo, informacinių ir ryšių technologijų, technines, inžinerines ir mokslines programas, skaičių išsivysčiusiose šalyse ir kitose besivystančiose šalyse.

4c. Iki 2030 metų labai padidinti kvalifikuotų mokytojų skaičių, įskaitant ir tarptautinį bendradarbiavimą mokytojų rengimo srityje, besivystančiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse ir mažose besivystančiose salų valstybėse.

5 tikslas. Pasiiekti lyčių lygybę ir moterų ir mergaičių įgalėjimą

5.1. Panaikinti visų formų moterų ir mergaičių diskriminaciją.

5.2. Panaikinti visų formų smurtą prieš moteris ir mergaites valstybinėje ir privačioje aplinkoje, įskaitant prekybą moterimis ir mergaitėmis bei seksualinį ir kitokį jų išnaudojimą.

5.3. Panaikinti visą žalingą praktiką, pavyzdžiui, vaikų, ankstyvasias ir priverstines vedybas ir moterų genitalijų žalojimą.

5.4. Pripažinti ir vertinti nemokamą priežiūrą ir darbą namų ūkyje teikiant viešąsias paslaugas ir infrastruktūrą, taikant atitinkamai socialinės apsaugos politiką ir skatinant bendrą atsakomybę namų ūkyje ir šeimoje nacionaliniu lygiu.

5.5. Užtikrinti moterų visapusišką ir veiksmingą dalyvavimą ir lygias galimybes lyderystei visais sprendimų priėmimo lygiais politiniame, ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime.

5.6. Užtikrinti vienodas galimybes gauti seksualinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugas ir reprodukcinės teises, suderintas vadovaujantis Tarptautinės konferencijos gyventojų skaičiaus ir vystymosi klausimais veiksmų programa, Pekino veiksmų programa ir jų peržiūros konferencijų išvadų dokumentais.

5a. Vykdyti reformas, suteikiančias moterims vienodas teises į ekonominius išteklius ir žemės ir kitų formų turto nuosavybę ir kontrolę, finansines paslaugas, paveldėjimą, gamtos išteklius pagal nacionalinius įstatymus.

5b. Didinti galimybes teikiančių technologijų, ypač informacinių ir ryšių technologijų, taikymą moterų teisėms skatinti.

5c. Patvirtinti ir stiprinti patikimą politiką ir įgyvendinamus įstatymus, kuriais skatinama lyčių lygybė ir visų moterų ir mergaičių teisės visais lygiais.

6 tikslas. Užtikrinti visiems vandens prieinamumą, darnų valdymą ir sanitariją

6.1. Iki 2030 metų pasiekti, kad visiems būtų užtikrintos visuotinės ir lygiateisės galimybės gauti saugų ir prieinamą geriamąjį vandenį.

6.2. Iki 2030 metų užtikrinti visiems tinkamas ir lygiateises sanitarijos bei higienos sąlygas ir panaikinti tuštinimąsi atvirose erdvėse, ypatingą dėmesį skiriant moterų ir mergaičių bei pažeidžiamoje padėtyje esančių asmenų poreikiams.

6.3. Iki 2030 metų pagerinti vandens kokybę, mažinant taršą, naikinant sąvartynus ir kuo labiau sumažinant pavojingų chemikalų ir medžiagų išskyrimą, per pusę sumažinant nevalytų nuotekų kiekį ir labai padidinant atliekų perdirbimą ir saugų pakartotinį naudojimą pasauliniu mastu.

6.4. Iki 2030 metų labai padidinti vandens naudojimo veiksmingumą visuose sektoriuose ir užtikrinti tausų gėlo vandens paėmimą ir tiekimą, siekiant išspręsti vandens stygiaus problemą ir labai sumažinti žmonių, kenčiančių dėl vandens stygiaus, skaičių.

6.5. Iki 2030 metų įdiegti kompleksinį vandens išteklių valdymą visais lygiais, įskaitant atitinkamai ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą.

6.6. Iki 2020 metų apsaugoti ir atkurti su vandeniu susijusias ekosistemas, įskaitant kalnus, miškus, pelkes, upes, vandeninguosius sluoksnius ir ežerus.

6a. Iki 2030 metų plėsti tarptautinį bendradarbiavimą ir paramą gebėjimams stiprinti, skirtą besivystančioms šalims, įgyvendinant su vandeniu ir sanitarija susijusią veiklą ir programas, įskaitant vandens surinkimą, gėlinimą, vandens naudojimo veiksmingumą, nuotekų tvarkymą, atliekų perdirbimo ir pakartotinio naudojimo technologijas.

6b. Remti ir stiprinti vietos bendrovių dalyvavimą vandens valdymo ir sanitarijos gerinimo procese.

7 tikslas. Užtikrinti visiems prieinamą, patikimą, darnią ir modernią energiją

7.1. Iki 2030 metų užtikrinti visuotinę galimybę gauti prieinamas, patikimas ir modernias energetikos paslaugas.

7.2. Iki 2030 metų labai padidinti atsinaujinančiosios energijos dalį pasaulinės energijos rūšių derinyje.

7.3. Iki 2030 metų padvigubinti pasaulinį energijos vartojimo efektyvumo padidinimo rodiklį.

7a. Iki 2030 metų padidinti tarptautinį bendradarbiavimą, siekiant palengvinti prieigą prie švarios energijos mokslinių tyrimų ir technologijų, įskaitant atsinaujinančiąją energiją, efektyvų energijos vartojimą, pažangias ir švaresnes iškastinio kuro technologijas, ir skatinti investicijas į energetikos infrastruktūrą ir švarios energijos technologijas.

7b. Iki 2030 metų išplėsti infrastruktūrą ir modernizuoti technologijas, skirtas modernioms ir darnioms energijos paslaugoms teikti visiems besivystančiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse, mažose besivystančiose salų valstybėse ir žemyninėse šalyse pagal jų atitinkamas paramos programas.

8 tikslas. Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, našų užimtumą ir deramą darbą

8.1. Palaikyti ekonomikos augimą vienam gyventojui pagal nacionalines aplinkybes ir pirmiausia bent 7 proc. bendrojo vidaus produkto augimą per metus mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.

8.2. Pasiiekti aukštesnį ekonomikos našumo lygį užtikrinant įvairinimą, technologijų modernizavimą ir naujoves, įskaitant dėmesio sutelkimą į didelės pridėtinės vertės ir darbui imlius sektorius.

8.3. Skatinti į vystymąsi orientuotą politiką, remiančią gamybinę veiklą, deramų darbo vietų kūrimą, verslumą, kūrybingumą ir naujoves ir remti labai mažų įmonių, mažųjų ir vidutinių įmonių formalizavimą ir augimą, įskaitant galimybę gauti finansines paslaugas.

8.4. 2030 metais palaipsniui gerinti veiksmingą pasaulinių išteklių naudojimą vartojimo srityje ir gamyboje ir stengtis atskirti ekonomikos augimą nuo aplinkos būklės blogėjimo laikantis dešimties metų trukmės darnaus vartojimo ir gamybos programų sistemos, vadovaujant išsivysčiusiems šalims.

8.5. Iki 2030 metų pasiekti visišką ir našų užimtumą ir deramą darbą visoms moterims ir vyrams, įskaitant jaunas žmones ir žmones su negalia, taip pat vienodą atlygį už vienodos vertės darbą.

8.6. Iki 2020 metų smarkiai sumažinti nedirbančio, nestudijuojančio ir nesimokančio jaunimo dalį.

8.7. Imtis neatidėliotinių ir veiksmingų priemonių priverstiniam darbui panaikinti, šiuolaikinei vergovei ir prekybai žmonėmis įveikti, blogiausių formų vaikų darbo uždraudimui ir panaikinimui užtikrinti, įskaitant vaikų ėmimą į karines pajėgas ir jų išnaudojimą, ir iki 2025 metų panaikinti bet kokį vaikų darbą.

8.8. Apsaugoti darbo teises ir skatinti saugią ir užtikrintą darbo aplinką visiems darbuotojams, įskaitant migrantus, visų pirma migrantes ir nenuolatinį darbą dirbančius asmenis.

8.9. Iki 2030 metų sukurti ir įgyvendinti politiką, skirtą darniam turizmui, kuris padeda sukurti darbo vietas, taip pat pristatyti vietos kultūrą ir produktus, plėtoti.

8.10. Stiprinti šalių finansų institucijų gebėjimus skatinti ir plėsti galimybę visiems gauti bankininkystės, draudimo ir finansų paslaugas.

8a. Didinti pagalbos prekybai paramą besivystančioms šalims, visų pirma mažiausiai išsivysčiusioms šalims, įskaitant per patobulintą integruotą su prekyba susijusios techninės pagalbos mažiausiai išsivysčiusioms šalims sistemą.

8b. Iki 2020 metų sukurti ir pradėti taikyti pasaulinę jaunimo užimtumo strategiją ir įgyvendinti Tarptautinės darbo organizacijos visuotinį darbo vietų paketą.

9 tikslas. Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir naujovių diegimą

9.1. Kurti kokybišką, patikimą, tvarią ir atsparią infrastruktūrą, įskaitant regioninę ir tarpvalstybinę infrastruktūrą, skirtą ekonominei plėtrai ir žmonių gerovei didinti, sutelkiant dėmesį į prieinamą ir lygiateisę galimybę ją naudotis visiems.

9.2. Skatinti visa apimančią ir darnią industrializaciją ir iki 2030 metų smarkiai padidinti pramonės sektoriaus dalį, atsižvelgiant į užimtumo ir bendrojo vidaus produkto rodiklius, atitinkamai pagal nacionalines aplinkybes, ir padvigubinti jo dalį mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.

9.3. Didinti mažų pramonės ir kitų įmonių galimybes, visų pirma besivystančiose šalyse, naudotis finansinėmis paslaugomis, įskaitant prieinamus kreditus, ir jų integraciją į vertės grandines ir rinkas.

9.4. Iki 2030 metų modernizuoti infrastruktūrą ir aprūpinti naujais įrenginiais pramonės sektorius, kad jie taptų tvaresni, padėtų pagerinti išteklių naudojimo veiksmingumą ir taikytų daugiau švaresnių ir aplinkai nekenksmingų technologijų ir gamybos procesų, visoms šalims imantis veiksmų pagal jų atitinkamus pajėgumus.

9.5. Plėsti mokslinius tyrimus, modernizuoti pramonės sektorių technologinius pajėgumus visose šalyse, visų pirma besivystančiose šalyse, įskaitant ir siekį iki 2030 metų skatinti naujoves ir labai padidinti mokslinių tyrimų ir plėtros srities darbuotojų skaičių 1 milijonui gyventojų bei valstybines ir privačias lėšas, skiriamas moksliniams tyrimams ir plėtrai.

9a. Padėti plėtoti tvarią ir atsparią infrastruktūrą besivystančiose šalyse, teikiant finansinę, technologinę ir techninę paramą Afrikos šalims, mažiausiai išsivysčiusioms šalims, žemyninėms besivystančioms šalims ir mažoms besivystančioms salų valstybėms.

9b. Remti šalies technologijų plėtrą, mokslinius tyrimus ir naujoves besivystančiose šalyse, įskaitant palankios politinės aplinkos, skirtos, *inter alia*, pramonės įvairinimui ir prekių vertės didinimui, užtikrinimą.

9c. Labai padidinti galimybes naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis bei siekti užtikrinti visuotinę ir prieinamą prieigą prie interneto mažiausiai išsivysčiusiose šalyse iki 2020 metų.

10 tikslas. Mažinti nelygybę tarp šalių ir pačiose šalyse

10.1. Iki 2030 metų palaipsniui pasiekti ir išlaikyti 40 proc. neturtingiausių gyventojų pajamų augimą, kuris viršytų nacionalinį vidurkį.

10.2. Iki 2030 metų suteikti galimybę ir skatinti socialinę, ekonominę ir politinę visų žmonių įtrauktį, neatsižvelgiant į jų amžių, lytį, negalią, rasę, etniškumą, kilmę, religiją, ekonominę ar kitą padėtį.

10.3. Užtikrinti lygias galimybes ir sumažinti pajamų nelygybę, įskaitant diskriminacinių įstatymų, politikos ir praktikos panaikinimą bei tinkamų įstatymų, politikos ir veiksmų šiais klausimais skatinimą.

10.4. Patvirtinti politiką, ypač fiskalinę, atlyginimų ir socialinės apsaugos politiką, ir palaipsniui užtikrinti didesnę lygybę.

10.5. Gerinti pasaulinių finansinių rinkų ir institucijų reguliavimą ir stebėseną bei stiprinti šių reguliavimo metodų įgyvendinimą.

10.6. Užtikrinti besivystančioms šalims geresnį atstovavimą ir galimybes pareikšti savo nuomonę priimant sprendimus pasaulinėse tarptautinėse ekonominėse ir finansinėse institucijose, kad jos taptų veiksmingesnės, patikimesnės, atsakingesnės ir teisingesnės institucijos.

10.7. Palengvinti tvarkingą, saugią, teisėtą ir atsakingą žmonių migraciją ir judumą, įskaitant ir planuotos bei gerai valdomos migracijos politikos įgyvendinimą.

10a. Įgyvendinti specialaus ir diferencijuoto režimo principą, taikytiną besivystančioms šalims, visų pirma mažiausiai išsivysčiusioms šalims, remiantis Pasaulio prekybos organizacijos susitarimais.

10b. Skatinti oficialią paramą vystymuisi ir finansinius srautus, įskaitant tiesiogines užsienio investicijas, valstybėms, kuriose jų poreikis yra didžiausias, pirmiausia mažiausiai išsivysčiusiose šalyse, Afrikos šalyse, mažose besivystančiose salų valstybėse ir žemyninėse besivystančiose šalyse, remiantis jų nacionaliniais planais ir programomis.

10c. Iki 2030 metų mažiau nei 3 proc. sumažinti piniginių operacijų, susijusių su migrantų perlaidomis, išlaidas ir panaikinti piniginių perlaidų kanalus, kuriais naudojantis išlaidos viršija 5 proc.

11 tikslas. Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs

11.1. Iki 2030 metų užtikrinti visiems galimybes turėti tinkamą, saugų ir prieinamą būstą ir naudotis būtiniausiomis paslaugomis, taip pat atnaujinti lūšnykus.

11.2. Iki 2030 metų suteikti galimybę naudotis saugiomis, prieinamomis, pasiekiamomis ir darniomis transporto sistemomis visiems, gerinant kelių eismo saugumą, ypač plečiant viešąjį transportą, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamų asmenų, moterų, vaikų, asmenų su negalia ir pagyvenusių žmonių poreikiams.

11.3. Iki 2030 metų didinti įtraukią ir darnią urbanizaciją bei visų dalyvavimu pagrįsto, kompleksinio ir darnaus gyvenviečių planavimo ir valdymo gebėjimus visose šalyse.

11.4. Didinti pastangas apsaugoti ir išsaugoti pasaulio kultūros ir gamtos paveldą.

11.5. Iki 2030 metų smarkiai sumažinti su gaivalinėmis nelaimėmis susijusių mirčių ir jų paveiktų žmonių skaičių, taip pat labai sumažinti tiesioginius ekonominius nuostolius, susijusius su pasauliniu bendruoju vidaus produktu, kuriuos sukelia gaivalinės nelaimės, įskaitant su vandeniu susijusias gaivalines nelaimes, sutelkiant dėmesį į neturtingųjų ir pažeidžiamoje padėtyje atsідūrusių žmonių apsaugą.

11.6. Iki 2030 metų sumažinti vienam gyventojui tenkantį neigiamą miestų poveikį aplinkai, ypatingą dėmesį skiriant oro kokybei bei komunalinių ir kitų atliekų tvarkymui.

11.7. Iki 2030 metų suteikti visuotinę galimybę naudotis saugiomis, įtraukiomis ir prieinamomis žaliomis ir viešomis erdvėmis, pirmiausia moterims ir vaikams, pagyvenusiems žmonėms ir žmonėms su negalia.

11a. Remti teigiamus ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius miesto, priemiesčių ir kaimo vietovių ryšius stiprinant nacionalinės ir regioninės plėtros planavimą.

11b. Iki 2020 metų labai padidinti miestų ir gyvenviečių, patvirtinančių ir įgyvendinančių integruotą politiką ir planus, susijusius su įtrauktimi, veiksmingu išteklių naudojimu, migracija ir prisitaikymu prie klimato kaitos bei atsparumu gaivalinėms nelaimėms, skaičių, kurti ir įgyvendinti holistinį gaivalinių nelaimių rizikos valdymą visais lygiais remiantis Sendajaus gaivalinių nelaimių rizikos sumažinimo programa 2015–2030 metams.

11c. Remti mažiausiai išsivysčiusias šalis, įskaitant finansinės ir techninės pagalbos teikimą, naudojantis vietinėmis medžiagomis statančias tvarius ir atsparius pastatus.

12 tikslas. Užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius

12.1. Įgyvendinti dešimties metų trukmės darnaus vartojimo ir gamybos programų sistemą, visoms šalims imantis veiksmų, vadovaujant išsivysčiusioms šalims, ir atsižvelgiant į besivystančių šalių vystymąsi ir pajėgumus.

12.2. Iki 2030 metų pasiekti darnų gamtos išteklių valdymą ir veiksmingą jų naudojimą.

12.3. Iki 2030 metų per pusę sumažinti vienam gyventojui tenkantį pasaulinį maisto švaistymą mažmeniniu ir vartotojų lygiu, taip pat sumažinti maisto nuostolius gamybos ir tiekimo grandinėse, įskaitant nuostolius po derliaus nuėmimo.

12.4. Iki 2020 metų užtikrinti aplinkai nekenksmingą chemikalų ir visų atliekų tvarkymą per jų gyvavimo ciklą, laikantis suderintų tarptautinių programų, ir labai sumažinti jų išmetimą į orą, vandenį ir dirvožemį, kad kuo labiau sumažėtų neigiamas jų poveikis žmogaus sveikatai ir aplinkai.

12.5. Iki 2030 metų labai sumažinti atliekų susidarymą, taikant prevenciją, mažinimą, perdirbimą ir pakartotinį panaudojimą.

12.6. Skatinti bendroves, ypač dideles ir tarptautines bendroves, taikyti darnią praktiką ir įtraukti informaciją apie darnią veiklą į jų ataskaitų rengimo ciklą.

12.7. Skatinti darnią viešųjų pirkimų praktiką vadovaujantis nacionaline politika ir prioritetais.

12.8. Iki 2030 metų užtikrinti, kad žmonės visame pasaulyje turėtų atitinkamos informacijos ir būtų informuoti apie darnų vystymąsi ir darnų sugyvenimą su gamta.

12a. Remti besivystančias šalis, siekiant stiprinti jų mokslo ir technologinius gebėjimus pereinant prie darnesnių vartojimo ir gamybos metodų.

12b. Kurti ir įgyvendinti priemones, skirtas stebėti darnaus vystymosi poveikį darniam turizmui, kuris padeda kurti darbo vietas ir pristatyti vietos kultūrą ir produktus.

12c. Racionalizuoti neveiksmingas iškastinio kuro subsidijas, skatinančias eikvojančią vartojimą, pašalinant rinkos iškraipymus remiantis nacionalinėmis aplinkybėmis, įskaitant mokesčių pertvarkymą ir laipsnišką šių žalingų subsidijų nutraukimą ten, kur jos teikiamos, siekiant atspindėti jų poveikį aplinkai, visapusiškai atsižvelgiant į ypatingus besivystančių šalių poreikius ir sąlygas, taip pat kuo labiau sumažinti galimą neigiamą poveikį jų vystymuisi neturtingas ir paveiktas bendruomenes apsaugančiu būdu.

13 tikslas. Imtis skubių veiksmų kovojant su klimato kaita ir jos poveikiu*

13.1. Stiprinti visose šalyse atsparumą su klimatu susijusiems pavojams ir gaivalinėms nelaimėms bei gebėjimą prisitaikyti prie jų padarinių.

13.2. Įtraukti klimato kaitos priemones į nacionalinę politiką, strategijas ir planavimą.

13.3. Gerinti švietimą, informuotumo didinimą bei žmogiškuosius ir institucinius gebėjimus klimato kaitos mažinimo, prisitaikymo prie jos, jos poveikio mažinimo ir ankstyvo įspėjimo srityse.

13a. Įgyvendinti išsivysčiusių valstybių – Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių – įsipareigojimą pasiekti tikslą bendrai iš visų šaltinių sukaupti 100 mlrd. JAV dolerių per metus iki 2020 metų, kad būtų galima patenkinti besivystančių šalių poreikius svarbių klimato kaitos poveikio mažinimo veiksmų ir įgyvendinimo skaidrumo požiūriu ir kuo greičiau užtikrinti visapusišką Žaliojo klimato fondo veikimą jį kapitalizuojant.

13b. Skatinti veiksmingo planavimo ir valdymo gebėjimų, susijusių su klimato kaita, stiprinimo mechanizmus mažiausiai išsivysčiusiose šalyse ir mažose besivystančiose salų valstybėse, įskaitant dėmesį moterims, jaunimui, vietinėms ir marginalizuotoms bendruomenėms.

14 tikslas. Išsaugoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius ir juos tausiai naudoti darniam vystymuisi

14.1. Iki 2025 metų užkirsti kelią ir labai sumažinti visų rūšių jūrų taršą, visų pirma taršą, kurią kelia sausumoje vykdoma veikla, įskaitant jūrines šiukšles ir taršą biogeninėmis medžiagomis.

14.2. Iki 2020 metų tausiai valdyti ir saugoti jūrų ir pakrančių ekosistemas, siekiant išvengti didelio neigiamo poveikio, įskaitant jų atsparumo didinimą, ir imtis veiksmų joms atkurti, siekiant užtikrinti, kad vandenynai būtų sveiki ir produktyvūs.

14.3. Kuo labiau sumažinti ir spręsti vandenynų rūgštėjimo poveikio problemą, įskaitant ir glaudesnę mokslinį bendradarbiavimą visais lygiais.

14.4. Iki 2020 metų veiksmingai reguliuoti derliaus nuėmimą ir panaikinti žuvininkystės kvotų viršijimą, neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos žvejybos praktiką ir įgyvendinti moksliniais tyrimais pagrįstus valdymo planus, siekiant atkurti žuvų atsargas per trumpiausią galimą laiką bent iki tokio lygio, kad būtų užtikrintas didžiausias galimas tausios žvejybos laimikis, apibrėžtas pagal jų biologines charakteristikas.

14.5. Iki 2020 metų išsaugoti bent 10 proc. pakrantės ir jūros zonų vadovaujantis nacionaliniais ir tarptautiniais įstatymais ir geriausia turima mokslinė informacija.

14.6. Iki 2020 metų uždrausti tam tikrų formų žuvininkystės subsidijas, kurios prisideda prie pajėgumų viršijimo ir pernelyg intensyvios žvejybos, panaikinti subsidijas, kurios prisideda prie neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos žvejybos, ir susilaikyti nuo naujų tokio pobūdžio subsidijų skyrimo, pripažįstant, kad tinkamas ir veiksmingas specialus ir diferencijuotas režimas, taikomas besivystančioms ir mažiausiai išsivysčiusioms šalims, turėtų būti įtrauktas į Pasaulio prekybos organizacijos derybas dėl žuvininkystės subsidijų¹⁶.

* Pripažįstant, kad Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija yra pagrindinis tarptautinis, tarpvyriausybinių forumas, skirtas deryboms dėl pasaulinio atsako į klimato kaitą.

¹⁶ Atsižvelgiant į vykstančias Pasaulio prekybos organizacijos derybas, Dohos vystymosi darbotvarkę ir Honkongo ministrų konferencijos įgaliojimus.

14.7. Iki 2030 metų didinti tausaus jūrų išteklių naudojimo ekonominę naudą mažoms besivystančioms salų valstybėms ir mažiausiai išsivysčiusioms šalims, įskaitant ir darnų valdymą žuvininkystės, akvakultūros ir turizmo srityse.

14a. Gilinti mokslines žinias, plėtoti mokslinių tyrimų pajėgumus ir perduoti jūrų technologijas, atsižvelgiant į Tarpvyriausybinės okeanografijos komisijos kriterijus ir Jūrų technologijų perdavimo gaires, siekiant pagerinti vandenynų sveikatą ir didinti jūrinės biologinės įvairovės indėlį į besivystančių šalių vystymąsi, pirmiausia mažose besivystančiose salų valstybėse ir mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.

14b. Suteikti nedidelio masto žvejyba besiverčiantiems žvejams galimybes naudotis jūros ištekliais ir rinkomis.

14c. Gerinti vandenynų ir jų išteklių išsaugojimą ir tausų naudojimą įgyvendinant tarptautinius įstatymus pagal Jungtinių Tautų jūros teisės konvenciją, kurioje ir nustatyta teisinė vandenynų ir jų išteklių išsaugojimo ir darnaus naudojimo sistema, kaip primenama dokumento „Ateitis, kurios norime“ 158 punkte.

15 tikslas. Saugoti, atkurti ir skatinti darnų sausumos ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti žemės būklės blogėjimą ir pakreipti šį procesą priešinga kryptimi bei sustabdyti biologinės įvairovės praradimą

15.1. Iki 2020 metų užtikrinti sausumos ir vidaus gėlo vandens ekosistemų ir jų paslaugų, pirmiausia miškų, pelkių, kalnų ir sausumų, išsaugojimą, atkūrimą ir tausų naudojimą laikantis tarptautinėse sutartyse nustatytų įsipareigojimų.

15.2. Iki 2020 metų skatinti visų rūšių miškų darnaus valdymo įgyvendinimą, stabdyti miškų kirtimą, atkurti išnykusius miškus ir labai padidinti miškų želdinimą pasauliniu lygiu.

15.3. Iki 2030 metų kovoti su dykumėjimu, atkurti nykstančią žemę ir dirvožemį, įskaitant žemę, paveiktą dykumėjimo, sausros ir potvynių, ir siekti, kad žemės būklė neblogėtų visame pasaulyje.

15.4. Iki 2030 metų užtikrinti kalnų ekosistemų išsaugojimą, įskaitant jų biologinę įvairovę, siekiant padidinti jų pajėgumą teikti naudą, kuri yra būtina sąlyga darniam vystymuisi.

15.5. Imtis skubių ir reikšmingų veiksmų, siekiant sumažinti gamtos buveinių būklės blogėjimą, sustabdyti biologinės įvairovės praradimą ir iki 2020 metų apsaugoti nykstančias rūšis ir užkirsti kelią jų išnykimui.

15.6. Skatinti sąžiningą ir lygiateisį dalijimąsi genetinių išteklių teikiama nauda ir suteikti galimybes naudotis tokiais ištekliais, kaip susitarta tarptautiniu lygiu.

15.7. Imtis neatidėliotinių veiksmų, siekiant sustabdyti neleistiną saugomų augalijos ir gyvūnijos rūšių naikinimą ir neteisėtą prekybą jais bei išspręsti neteisėtos laukinės floros ir faunos pasiūlos ir paklausos klausimus.

15.8. Iki 2020 metų įdiegti priemones, skirtas užkirsti kelią svetimų invazinių rūšių platinimui ir labai sumažinti jų poveikį žemės ir vandens ekosistemoms, taip pat kontroliuoti arba sunaikinti tokias pirmenybines rūšis.

15.9. Iki 2020 metų įtraukti ekosistemų ir biologinės įvairovės vertybes į nacionalinį ir vietinį planavimą, vystymosi procesus, skurdo mažinimo strategijas ir ataskaitas.

15a. Sutelkti ir labai padidinti finansinius išteklius iš visų šaltinių, siekiant išsaugoti ir tausiai naudoti biologinę įvairovę ir ekosistemas.

15b. Sutelkti iš visų šaltinių ir visais lygiais didelius išteklius, skirtus darniam miškų valdymui finansuoti, ir numatyti tinkamas paskatas besivystančioms šalims tokiam valdymui, įskaitant išsaugojimą ir miškų atželdinimą, remti.

15c. Didinti pasaulinę paramą pastangoms kovojant su neleistinu saugomų rūšių naikinimu ir neteisėta prekyba, įskaitant vietos bendruomenių gebėjimų naudotis darnaus pragyvenimo šaltinio galimybėmis stiprinimą.

16 tikslas. Skatinti taikias ir įtraukias visuomenes darniam vystymuisi, suteikti visiems galimybes reikalauti teisingumo ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais

16.1. Labai sumažinti visų formų smurtą ir jo sukeltų mirčių skaičių visame pasaulyje.

16.2. Panaikinti vaikų paniekimą, išnaudojimą, neteisėtą prekybą ir visų formų smurtą prieš vaikus bei jų kankinimą.

16.3. Skatinti pagarbą teisinei valstybei nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu ir užtikrinti visiems vienodą teisę reikalauti teisingumo.

16.4. Iki 2030 metų labai sumažinti neteisėtus finansinius ir ginklų srautus, sustiprinti pavogto turto išieškojimą ir grąžinimą bei kovoti su visų formų organizuotu nusikalstamumu.

16.5. Labai sumažinti visų formų korupciją ir kyšininkavimą.

16.6. Kurti veiksmingas, atsakingas ir skaidrias institucijas visais lygiais.

16.7. Užtikrinti atsakomųjų, įtraukių, pagrįstų visų dalyvavimu ir atstovaujамųjų sprendimų priėmimą visais lygiais.

16.8. Plėsti ir stiprinti besivystančių šalių dalyvavimą pasaulio valdymo institucijose.

16.9. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi žmonės turėtų teisėtus asmens tapatybės dokumentus, įskaitant gimimo liudijimą.

16.10. Užtikrinti viešąją prieigą prie informacijos ir saugoti pagrindines laisves vadovaujantis nacionaliniais įstatymais ir tarptautinėmis sutartimis.

16a. Stiprinti atitinkamas nacionalines institucijas, įskaitant ir tarptautinį bendradarbiavimą, kurių paskirtis plėtoti gebėjimus visais lygiais, ypač besivystančiose šalyse, siekiant užkirsti kelią smurtui ir kovoti su terorizmu bei nusikalstamumu.

16b. Skatinti priimti ir įgyvendinti darniam vystymuisi skirtus nediskriminacinius įstatymus ir politiką.

17 tikslas. Stiprinti įgyvendinimo priemones ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę

Finansai

17.1. Stiprinti šalies vidaus išteklių sutelkimą, įskaitant ir tarptautinės paramos teikimą besivystančioms šalims, siekiant pagerinti šalies vidaus gebėjimus surinkti mokesčius ir kitas valstybės biudžeto pajamas.

17.2. Išsivysčiusios šalys turėtų galutinai įvykdyti savo oficialius paramos vystymuisi įsipareigojimus, įskaitant daugelio išsivysčiusių šalių įsipareigojimą pasiekti, kad 0,7 proc. nuo bendrųjų nacionalinių pajamų būtų skiriama oficialiai paramai vystymuisi (OPV/BNP) besivystančioms šalims, o 0,15–0,20 proc. OPV/BNP – mažiausiai išsivysčiusioms šalims; OPV teikėjai skatinami apsvarstyti galimybę nustatyti bent 0,20 proc. OPV/BNP mažiausiai išsivysčiusioms šalims tikslą.

17.3. Sutelkti papildomus finansinius išteklius, skirtus besivystančioms šalims, iš daugelio šaltinių.

17.4. Padėti besivystančioms šalims pasiekti ilgalaikių skolų tvarumą parengiant suderintą politiką, kuri atitinkamai leistų skatinti skolų finansavimą, atleidimą nuo skolų ir skolų pertvarkymą, taip pat išspręsti labai įsiskolinusių neturtingų šalių išorinės skolos klausimą, siekiant sumažinti skolos nuvertėjimą.

17.5. Patvirtinti ir įgyvendinti investicijų skatinimo režimą mažiausiai išsivysčiusioms šalims.

Technologijos

17.6. Stiprinti šiaurės–pietų ir pietų–pietų krypčių bei trišalį regioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą ir galimybę naudotis mokslo, technologijų ir naujovių teikiamais laimėjimais, didinti dalijimąsi žiniomis tarpusavyje suderintomis sąlygomis, įskaitant geresnį esamų mechanizmų koordinavimą, pirmiausia Jungtinių Tautų lygiu, ir pasitelkiant pasaulinį technologijų perdavimo palengvinimo mechanizmą.

17.7. Skatinti aplinkai nežalingų technologijų kūrimą, perdavimą, platinimą ir skleidimą besivystančioms šalims palankiomis sąlygomis, įskaitant tarpusavyje suderintas koncesijos ir lengvatines sąlygas.

17.8. Užtikrinti visapusį technologijų banko ir mokslo, technologijų ir naujovių kūrimo gebėjimų stiprinimo mechanizmą, skirtą mažiausiai išsivysčiusioms šalims, iki 2017 metų ir plėsti daugybę galimybių teikiančių technologijų, visų pirma informacinių ir ryšių technologijų, taikymą.

Gebėjimų stiprinimas

17.9. Didinti tarptautinę paramą veiksmingiems ir tiksliniams gebėjimams stiprinti besivystančiose šalyse, siekiant remti nacionalinius planus įgyvendinti visus darnaus vystymosi tikslus, įskaitant ir šiaurės–pietų ir pietų–pietų krypčių bei trišalį bendradarbiavimą.

Prekyba

17.10. Skatinti visuotinę, taisyklėmis pagrįstą, atvirą, nediskriminacinę ir lygiateisę daugiašalę prekybos sistemą, vadinamąją Pasaulio prekybos organizaciją, įskaitant ir jos derybų pagal Dohos vystymosi darbotvarkę užbaigimą.

17.11. Labai padidinti besivystančių šalių eksportą, pirmiausia siekiant iki 2020 metų padvigubinti mažiausiai išsivysčiusių šalių eksporto į pasaulines rinkas dalį.

17.12. Laiku įgyvendinti muitais ir kvotomis nevaržomą galimybę patekti į rinką ilgalaikiu pagrindu visoms mažiausiai išsivysčiusioms šalims, laikantis Pasaulio prekybos organizacijos sprendimų, įskaitant užtikrinimą, kad lengvatinio importo iš mažiausiai išsivysčiusių šalių tvarka būtų skaidri ir paprasta ir padėtų užtikrinti lengvesnę patekimą į rinką.

Sisteminiai klausimai

Politika ir institucinė darna

17.13. Didinti pasaulinį makroekonomikos stabilumą, įskaitant taip pat politikos koordinavimą ir politikos nuoseklumą.

17.14. Didinti darnaus vystymosi politikos nuoseklumą.

17.15. Išsaugoti vietą kiekvienos šalies nacionalinei politikai ir lyderystei nustatant ir įgyvendinant skurdo panaikinimo ir darnaus vystymosi politiką.

Daugelio suinteresuotų šalių partnerystė

17.16. Plėsti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę, papildytą daugelio suinteresuotų šalių partnerystės organizacijomis, kurios sutelkia ir dalijasi žiniomis, profesine patirtimi, technologijomis ir finansiniais ištekliais, remti darnaus vystymosi tikslų pasiekimą visose šalyse, pirmiausia besivystančiose šalyse.

17.17. Skatinti ir remti veiksmingas valstybines, valstybines ir privačias, taip pat pilietinės visuomenės partnerystės organizacijas atsižvelgiant į jų patirtį ir finansavimo strategijas.

Duomenys, stebėseną ir atsakomybę

17.18. Iki 2020 metų didinti gebėjimams stiprinti skirtą paramą besivystančioms šalims, įskaitant mažiausiai išsivysčiusias šalis ir mažas besivystančių salų valstybes, labai padidinti aukštos kokybės, laiku pateikiamų ir patikimų duomenų, išskaidytų pagal pajamas, lytį, amžių, rasę, etniškumą, migracijos statusą, negalią, geografinę vietovę ir kitas atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes aktualias savybes, prieinamumą.

17.19. Iki 2030 metų vadovautis esamomis iniciatyvomis rengiant pažangos, padarytos užtikrinant darnų vystymąsi, vertinimo rodiklius, papildančius bendrąjį vidaus produktą ir remti statistinių gebėjimų stiprinimą besivystančiose šalyse.

Įgyvendinimo priemonės ir pasaulinė partnerystė

60. Dar kartą patvirtiname savo tvirtą įsipareigojimą galutinai įgyvendinti šią naująją darbotvarkę. Pripažįstame, kad be atgaivintos ir išplėtos pasaulinės partnerystės ir palyginti plataus užmojo įgyvendinimo priemonių negalėsime įgyvendinti savo aukštų tikslų ir uždavinių. Ši atgaivinta pasaulinė partnerystė padės užtikrinti intensyvų įsitraukimą į visų tikslų ir uždavinių įgyvendinimą pasauliniu mastu, suburdama šiam tikslui vyriausybes, pilietinę visuomenę, privatųjį sektorių, Jungtinių Tautų sistemą ir kitus veikėjus bei sutelkdama visus turimus išteklius.

61. Darbotvarkės tiksluose ir uždaviniuose aptariamos priemonės, reikalingos mūsų kolektyviniams siekiams įgyvendinti. Įgyvendinimo priemonių tiksliniai rodikliai, kurie turi būti pasiekti pagal kiekvieną darnaus vystymosi tikslą ir 17 tikslą ir kurie yra pateikti pirmiau tekste, yra

pagrindinės mūsų darbotvarkės įvykdymo sąlygos ir yra vienodai svarbūs kaip ir kiti tikslai ir uždaviniai. Savo įgyvendinimo siekiuose ir pasaulinių rodiklių sistemoje, skirtoje mūsų pažangai stebėti, suteiksime jiems tokią pat pirmenybę.

62. Ši darbotvarkė, įskaitant darnaus vystymosi tikslus, gali būti įgyvendinta pasitelkiant atgaivintą pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę kartu su konkrečia politika ir veiksmais, išdėstytais Adis Abebos veiksmų darbotvarkėje, kuri yra sudėtinė Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 metų dalis. Adis Abebos veiksmų darbotvarkėje yra remiami, papildomi ir konkrečioms aplinkybėms pritaikomi 2030 m. darbotvarkės įgyvendinimo priemonių tiksliniai rodikliai. Joje aptariami klausimai, susiję su nacionaliniais ištekliais, nacionaliniu ir tarptautiniu privačiuoju verslu bei finansais, tarptautiniu vystomuoju bendradarbiavimu, tarptautine prekyba kaip vystymosi varikliu, skola ir skolos subalansuotumu, taip pat nagrinėjami sisteminiai klausimai ir mokslas, technologijos, naujovės ir gebėjimų stiprinimas, duomenys, stebėseną ir tolesnę veiklą.

63. Mūsų pastangų pagrindas bus nuoseklios nacionalinės darnaus vystymosi strategijos, pagrįstos kompleksinėmis nacionalinėmis finansavimo programomis. Dar kartą pakartojame, kad kiekvienai šaliai tenka pagrindinė atsakomybė už jos ekonominę ir socialinę vystymąsi ir kad nacionalinės politikos ir vystymosi strategijų vaidmens svarba niekada nebus perdėta. Išsaugosime vietą kiekvienos šalies nacionalinei politikai ir lyderystei įgyvendinant skurdo panaikinimo ir darnaus vystymosi politiką, laikydami atitinkamų tarptautinių taisyklių ir įsipareigojimų. Nacionalines vystymosi pastangas taip pat turi remti ir daug galimybių suteikianti tarptautinė ekonominė aplinka, įskaitant nuoseklias ir tarpusavio pagalba grindžiamas pasaulio prekybos, pinigines ir finansines sistemas bei sustiprintą ir išplėstą pasaulinį ekonomikos valdymą. Taip pat labai svarbūs yra ir tinkamų žinių ir technologijų kūrimo ir prieinamumo užtikrinimo pasauliniu lygiu procesai bei gebėjimų stiprinimas. Įsipareigojame siekti politikos nuoseklumo ir sukurti daug galimybių suteikiančią darnaus vystymosi aplinką visais lygiais ir visiems dalyviams bei atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę.

64. Remiame atitinkamų strategijų ir veiksmų programų, įskaitant Stambulo deklaraciją ir veiksmų programą, Mažų besivystančių salų valstybių (SIDS) spartesnio vystymosi veiksmų programą (SAMOA) ir dešimties metų trukmės Vienos veiksmų programą, skirtą žemyninėms besivystančioms šalims, 2014–2024 m. laikotarpiui, įgyvendinimą ir dar kartą patvirtiname Afrikos Sąjungos darbotvarkės iki 2063 metų ir Naujosios partnerystės Afrikos vystymuisi programos, kurios visos yra sudėtinės naujosios darbotvarkės dalys, rėmimo svarbą. Pripažįstame, kad tvarios taikos ir darnaus vystymosi pasiekimas valstybėse, kuriose vyksta arba vyko konfliktai, yra didelis iššūkis.

65. Pripažįstame, kad šalys, kurių gyventojų pajamos yra vidutinio dydžio, vis dar susiduria su dideliais sunkumais siekdamos užtikrinti darnų vystymąsi. Tam, kad iki dabar pasiekti laimėjimai būtų išsaugoti, reikėtų stiprinti pastangas įveikti esamus sunkumus, keičiantis patirtimi, gerinant koordinavimą, užtikrinant geresnę ir sutelktesnę Jungtinių Tautų vystymosi sistemos, tarptautinių finansinių institucijų, regioninių organizacijų ir kitų suinteresuotųjų šalių paramą.

66. Pabrėžiame, kad visoms šalims viešoji politika ir šalių vidaus išteklių sutelkimas ir veiksmingas naudojimas, pagrįstas nacionalinės atsakomybės principu, yra pagrindinės sąlygos mūsų bendram darnaus vystymosi įgyvendinimui, įskaitant darnaus vystymosi tikslų pasiekimą. Pripažįstame, kad šalių vidaus išteklių kūrimą pirmiausia skatina ekonomikos augimas, pagrįstas daug galimybių suteikiančia aplinka visais lygiais.

67. Privataus verslo veikla, investicijos ir naujovės yra pagrindiniai produktyvumo, įtraukaus ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo veiksniai. Pripažįstame privačiojo sektoriaus įvairovę – nuo labai mažų įmonių ir kooperatyvų iki tarptautinių bendrovių. Raginame visas įmones pasitelkti kūrybingumą ir naujoves sprendžiant darniam vystymuisi iškilusius sunkumus. Puoselėsime dinamišką ir gerai veikiančią verslo sektorių kartu saugodami darbuotojų teises ir užtikrindami aplinkosaugos ir sveikatos standartų laikymąsi pagal atitinkamus tarptautinius standartus ir susitarimus bei kitas iniciatyvas šioje srityje, pavyzdžiui, Verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus¹⁷ ir Tarptautinės darbo organizacijos darbo standartus¹⁸, Vaiko teisių konvenciją ir pagrindinius daugiašalius aplinkosaugos susitarimus, taikomus šių susitarimų šalims.

68. Tarptautinė prekyba yra įtraukaus ekonomikos augimo ir skurdo mažinimo variklis ir ji prisideda prie darnaus vystymosi skatinimo. Mes ir toliau skatinsime visuotinę, taisyklėmis pagrįstą, atvirą, skaidrią, prognozuojamą, įtraukią, nediskriminacinę ir lygiateisę daugiašalės prekybos sistemą, vadinamąją Pasaulio prekybos organizaciją, ir reikšmingą prekybos liberalizavimą. Raginame visas Pasaulio prekybos organizacijos nares dar kartą padvigubinti savo pastangas ir nedelsiant užbaigti derybas dėl Dohos vystymosi darbotvarkės¹⁹. Didelę reikšmę skiriame su prekyba susijusiems gebėjimams stiprinti besivystančiose šalyse, įskaitant Afrikos šalis, mažiausiai išsivysčiusias šalis, žemynines besivystančias šalis, mažas besivystančias salų valstybes ir šalis, kurių gyventojų pajamos yra vidutinio dydžio, taip pat ir regioninės ekonominės integracijos ir tarpusavio ryšiams skatinti.

69. Pripažįstame būtinybę padėti besivystančioms šalims pasiekti ilgalaikės skolos subalansuotumą, įgyvendinant suderintą politiką, kuria siekiama paskatinti atitinkamai skolos finansavimą, skolos panaikinimą, skolos pertvarkymą ir patikimą skolos valdymą. Daugelis šalių išlieka pažeidžiamos skolos krizių atžvilgiu, kitos šiuo metu jas išgyvena, įskaitant daugelį mažiausiai išsivysčiusių šalių, mažų besivystančių salų valstybių ir kai kurias išsivysčiusias šalis. Dar kartą pakartojame, kad skolininkai ir kreditoriai privalo bendradarbiauti, siekdami įvertinti su nepakeliamomis skolomis susijusias aplinkybes ir jų išvengti. Tvarių skolos lygių išlaikymas yra besiskolinančių šalių atsakomybė; tačiau pripažįstame, kad skolintojai taip pat turi prisiimti atsakomybę skolinti tokiu būdu, kuris nekeltų pavojaus šalies skolos subalansuotumui. Mes ir toliau remsime šalių, kurioms buvo panaikintos skolos ir kurios pasiekė tvarius skolos lygius, skolos subalansuotumo išlaikymą.

70. Vadovaudamiesi šiuo dokumentu pradėdame taikyti Technologijų perdavimo palengvinimo mechanizmą, nustatytą Adis Abebos veiksmų darbotvarkėje, siekiant padėti įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus. Technologijų perdavimo palengvinimo mechanizmas bus pagrįstas daugiašaliu suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimu, apimančiu valstybes nares, pilietinę visuomenę, privatųjį sektorių, mokslo bendruomenę, Jungtinių Tautų subjektus ir kitus suinteresuotuosius subjektus, o jį sudarys Jungtinių Tautų tarpinstitucinė darbo grupė mokslo, technologijų ir naujovių srityje darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti, daugiašalis suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimo forumas mokslo, technologijų ir naujovių srityje darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti ir interneto platforma.

- Jungtinių Tautų tarpinstitucinė darbo grupė mokslo, technologijų ir naujovių srityje darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti skatins koordinavimą, darną ir bendradarbiavimą Jungtinių

¹⁷ A/HRC/17/31, priedas.

¹⁸ Jungtinių Tautų sutarčių serija, t. 1577, Nr. 27531.

¹⁹ A/C.2/56/7, priedas.

Tautų sistemoje mokslo, technologijų ir su naujovėmis susijusiais klausimais, didinant sinergiją ir veiksmingumą, pirmiausia siekiant išplėsti gebėjimų stiprinimo iniciatyvas. Darbo grupė naudosis turimais ištekliais ir dirbs su dešimčia pilietinės visuomenės, privačiojo sektoriaus ir mokslo bendruomenės atstovų rengiant daugiašalio suinteresuotųjų subjektų forumo mokslo, technologijų ir naujovių srityse darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti susirinkimus, kuriant interneto platformą ir užtikrinant jos veikimą, įskaitant pasiūlymų dėl forumo ir interneto platformos modalumo parengimą. Dešimt atstovų skirs Generalinis Sekretorius dvejų metų trukmės laikotarpiams. Darbo grupėje galės dirbti visos Jungtinių Tautų agentūros, fondai ir programos, taip pat Ekonominės ir socialinės tarybos funkcinės komisijos, iš pradžių ją sudarys subjektai, kurie šiuo metu yra sudarę neoficialią technologijų perdavimo palengvinimo darbo grupę, t. y. Ekonominių ir socialinių reikalų departamentas, Jungtinių Tautų aplinkos programa, Jungtinių Tautų pramonės plėtros organizacija, Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija, Jungtinių Tautų konferencija prekybos ir vystymosi klausimais, Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga, Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacija ir Pasaulio bankas.

- Interneto platforma bus pasitelkta išsamiam planui dėl informacijos apie mokslo, technologijų ir naujovių srityje vykdomas iniciatyvas, mechanizmus ir programas naudojimo parengti ir suteiks galimybių gauti tokią informaciją Jungtinėse Tautose ir už jų ribų. Interneto platforma palengvins prieigą prie informacijos, žinių ir patirties bei geriausios patirties ir išmokyti pamokų mokslo, technologijų ir naujovių palengvinimo iniciatyvų ir politikos srityje. Interneto platforma taip pat palengvins susijusių atviros prieigos mokslinių leidinių, leidžiamų visame pasaulyje, sklaidą. Interneto platforma bus sukurta remiantis nepriklausomu techniniu vertinimu, kuriame bus atsižvelgta į geriausią patirtį ir pamokas, išmoktas iš kitų iniciatyvų Jungtinėse Tautose ir už jų ribų, siekiant užtikrinti, kad ji papildytų ir palengvintų prieigą prie tinkamos informacijos esamose mokslo, technologijų ir naujovių platformose ir teiktų informaciją apie jas, išvengiant dubliavimosi ir didinant tarpusavio sąveiką.

- Daugiašalis suinteresuotųjų subjektų forumas mokslo, technologijų ir naujovių srityse darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti bus sušaukiamas dviem dienoms vieną kartą per metus ir jame bus aptariamas bendradarbiavimas mokslo, technologijų ir naujovių klausimais darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo teminėse srityse, suburiant visus atitinkamus daugiašalius suinteresuotuosius subjektus aktyviai dalyvauti jame pagal savo kompetencijos sritį. Šis forumas – tai vieta, skirta atitinkamų suinteresuotųjų subjektų ir daugiašalei suinteresuotųjų subjektų partnerystės sąveikai palengvinti, partnerių paieškai ir tinklų sukūrimui, siekiant nustatyti ir išnagrinėti technologijų poreikius ir spragas, įskaitant mokslinį bendradarbiavimą, naujoves ir gebėjimų stiprinimą, taip pat palengvinti atitinkamų technologijų, skirtų darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti, sukūrimą, perdavimą ir sklaidą. Forumo susirinkimus sušauks Ekonominės ir socialinės tarybos prezidentas prieš Ekonominės ir socialinės tarybos globojamo aukšto lygio politinio forumo susitikimą arba atitinkamai kartu su kitais forumais ar konferencijomis, atsižvelgiant į svarstytiną temą ir remiantis bendradarbiavimu su kitų forumų ar konferencijų organizatoriais. Forumo susirinkimams bendrai pirmininkauja dvi valstybės narės, jų pabaigoje dvi pirmininkaujančios valstybės narės parengia diskusijų apibendrinimą kaip indėlį į aukšto lygio politinio forumo susitikimus atsižvelgiant į Vystymosi darbotvarkės po 2015 metų įgyvendinimo peržiūrą ir tolesnę veiklą.

- Aukšto lygio politinio forumo susitikimams informacija bus pateikta parengtoje daugiašalio suinteresuotųjų subjektų forumo santraukoje. Aukšto lygio politiniame forume darnaus vystymosi srityje bus svarstomos kito daugiašalio suinteresuotųjų subjektų forumo mokslo,

technologijų ir naujovių srityse darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti temos, atsižvelgiant į darbo grupės specialistų indėlį.

71. Dar kartą pakartojame, kad ši darbotvarkė ir darnaus vystymosi tikslai ir uždaviniai, įskaitant įgyvendinimo priemones, yra visuotiniai, nedalomi ir susiję tarpusavyje.

Tolesnė veikla ir peržiūra

72. Įsipareigojame tęsti sisteminę tolesnę veiklą ir šios darbotvarkės įgyvendinimo peržiūrą kitus penkiolika metų. Tvirta, savanoriška, veiksminga, pagrįsta visų dalyvavimu, skaidri ir kompleksinė tolesnės veiklos ir peržiūros sistema tvirtai prisidės prie įgyvendinimo ir padės šalims kuo labiau padidinti ir stebėti pažangą įgyvendinant šią darbotvarkę tam, kad nė vienas nebūtų paliktas.

73. Veikdama nacionaliniu, regioniniu ir pasauliniu lygmeniu, ji padės skatinti atskaitomybę mūsų piliečiams, remti veiksmingą tarptautinį bendradarbiavimą įgyvendinant šią darbotvarkę ir puoselėti geriausios patirties ir tarpusavio atskaitomybės mainus. Ji padės sutelkti paramą, siekiant įveikti bendrus sunkumus ir nustatyti naujus ir išskylančius klausimus. Kadangi tai yra visuotinė darbotvarkė, bus svarbus visų tautų tarpusavio pasitikėjimas ir supratimas.

74. Tolesnės veiklos ir peržiūros procesams visais lygiais bus taikomi šie principai:

a) Procesai bus savanoriški ir jiems vadovaus pačios šalys, šiuo požiūriu bus atsižvelgiama į nacionalines aplinkybes, gebėjimus ir išsivystymo lygį, taip pat bus paliekama vietos nacionalinei politikai ir prioritetams. Kadangi nacionalinė atsakomybė yra pagrindinė sąlyga darniam vystymuisi, nacionalinio lygio procesų rezultatas bus regioniniu ir pasauliniu lygiu atliekamų peržiūrų pagrindas, turint omenyje, kad pasaulinio lygio peržiūra pirmiausia bus grindžiama nacionaliniais oficialiais duomenų šaltiniais.

b) Bus stebima procesų pažanga įgyvendinant visuotinius tikslus ir uždavinius, įskaitant įgyvendinimo priemones, visose šalyse tokiu būdu, kad būtų atsižvelgiama į jų visuotinį ir kompleksinį pobūdį ir tarpusavio sąsajas bei trimis darnaus vystymosi atžvilgiais.

c) Procesai bus toliau orientuojami į ilgesnį laikotarpį, bus nustatomi laimėjimai, sunkumai, spragos ir kritinės sėkmės veiksniai ir padedama šalims padaryti informacija pagrįstus politinius pasirinkimus. Jie padės sutelkti reikalingas įgyvendinimo priemones ir partnerystės organizacijas, nustatyti sprendimus ir geriausią patirtį, taip pat skatinti tarptautinės vystymosi sistemos koordinavimą ir veiksmingumą.

d) Procesai bus atviri, įtraukūs, grindžiami visų dalyvavimu ir skaidrūs visiems ir juose bus numatytas visų susijusių suinteresuotųjų šalių ataskaitų rengimas.

e) Vertinant procesus dėmesys bus sutelktas į žmones, taigi bus įtrauktas lyčių aspektas, pagarba žmogaus teisėms, o pagrindinis dėmesys bus skiriamas neturtingiausiems, pažeidžiamiausiems ir labiausiai atsilikusiems asmenims.

f) Procesai bus pagrįsti esamomis, jei tokių yra, platformomis ir eiga, bus siekiama išvengti dubliavimosi ir reaguojama į nacionalines aplinkybes, gebėjimus, poreikius ir prioritetus. Jie bėgant laikui bus plėtojami, atsižvelgiant į išskylančius klausimus ir naujų metodikų kūrimą, ir jais bus kuo labiau sumažinta nacionalinėms administracijoms tenkanti ataskaitų rengimo našta.

g) Procesai bus tikslūs ir pagrįsti įrodymais bei informacija, gauta atlikus vertinimus vadovaujant pačioms šalims, ir aukštos kokybės, prieinamais, laiku pateiktais, patikimais ir išskaidytais pagal pajamas, lytį, amžių, rasę, etniškumą, migracijos statusą, negalią ir geografinę vietovę bei kitas nacionaliniu požiūriu aktualias ypatybes duomenimis.

h) Pagal šiuos procesus bus reikalaujama didesnės paramos besivystančių šalių gebėjimams stiprinti, įskaitant nacionalinių duomenų sistemų ir vertinimo programų stiprinimą, visų pirma Afrikos šalyse, mažiausiai išsivysčiusiose šalyse, mažose besivystančiose salų valstybėse, žemyninėse šalyse ir šalyse, kurių gyventojų pajamos yra vidutinio dydžio.

i) Procesams bus teikiama aktyvi Jungtinių Tautų sistemos ir kitų daugiašalių institucijų parama.

75. Tolesnė veikla įgyvendinus tikslus ir uždavinius ir peržiūra bus atliekama taikant pasaulinius rodiklius. Juos papildys regioninio ir nacionalinio lygio rodikliai, kuriuos sukurs valstybės narės, kaip ir atliktinų darbų, reikalingų parengti pradinis rodiklius šiems tiksliniams rodikliams tais atvejais, kai nacionalinių ir pasaulinių pradinių rodiklių dar nenustatyta, rezultatus. Pasaulinių rodiklių sistemai, kurią parengs tarpinstitucinė ekspertų grupė darnaus vystymosi tikslų rodikliams parengti, Statistikos komisija pritarė iki 2016 m. kovo mėn., o vėliau ją patvirtins Ekonominė ir socialinė taryba bei Generalinė Asamblėja, pagal joms suteiktus įgaliojimus. Ši sistema bus paprasta, bet tvirta, ir ji apims visus darnaus vystymosi tikslus ir uždavinius, įskaitant įgyvendinimo priemones, ji taip pat padės išlaikyti juose numatytą politinę pusiausvyrą, integraciją ir platų užmojį.

76. Mes teiksime paramą besivystančioms šalims, visų pirma Afrikos šalims, mažiausiai išsivysčiusioms šalims, mažoms besivystančioms salų valstybėms ir žemyninėms besivystančioms šalims, stiprindami nacionalinių statistikos tarnybų ir duomenų sistemų gebėjimus užtikrinti prieigą prie aukštos kokybės, laiku pateiktų, patikimų ir išskaidytų duomenų. Mes skatinsime skaidrią ir atsakingą atitinkamo valstybinio ir privačiojo sektoriaus bendradarbiavimo plėtotę, siekdami išnaudoti įvairių duomenų, įskaitant žemės stebėjimo ir geoerdvinės informacijos duomenis, indėlių tam, kad būtų galima užtikrinti nacionalinę atsakomybę remiant ir stebint pažangą.

77. Įsipareigojame visapusiškai dalyvauti atliekant reguliarias ir visa apimančias pažangos peržiūras subnacionaliniu, nacionaliniu, regioniniu ir pasauliniu lygiu. Kuo labiau remsimės esamu tolesnės veiklos ir peržiūros institucijų ir mechanizmų tinklu. Nacionalinėse ataskaitose bus pateikiami pažangos vertinimai ir nustatomi sunkumai regioniniu ir pasauliniu lygiu. Be regioninių dialogų ir pasaulinių peržiūrų, jose bus pateikiamos rekomendacijos dėl tolesnės veiklos įvairiais lygiais.

Nacionalinis lygmuo

78. Raginame visas valstybes nares kuo greičiau parengti plataus užmojo nacionalinius atsakus į bendrą šios darbotvarkės įgyvendinimą. Juose gali būti remiamas perėjimas prie darnaus vystymosi tikslų ir pasitelkiami jau parengti planavimo dokumentai, pavyzdžiui, atitinkamai nacionalinės plėtros ir darnaus vystymosi strategijos.

79. Taip pat raginame valstybes nares atlikti jų pačių vadovaujamas ir jų pačių inicijuojamas reguliarias ir visa apimančias pažangos peržiūras nacionaliniu ir subnacionaliniu lygiu. Atliekant tokias peržiūras turėtų būti naudojamos vietinių gyventojų, pilietinės visuomenės, privačiojo sektoriaus ir kitų suinteresuotųjų šalių indėliais, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes,

politiką ir prioritetus. Nacionaliniai parlamentai ir kitos institucijos taip pat gali prisidėti prie šių procesų.

Regioninis lygmuo

80. Tolesnė veikla ir peržiūra regioniniu ir subregioniniu lygiu gali atitinkamai suteikti naudingų galimybių tarpusavio mokymuisi, įskaitant per savanoriškas peržiūras, dalijimąsi geriausia patirtimi ir bendrų uždavinių aptarimus. Palankiai vertiname regioninių ir subregioninių komisijų ir organizacijų bendradarbiavimą šioje srityje. Į įtraukius regioninius procesus bus įtrauktos ir nacionalinio lygmens peržiūros, taigi šie procesai taip pat prisidės prie tolesnės veiklos ir peržiūros pasauliniu lygiu, įskaitant aukšto lygio politinį forumą darnaus vystymosi klausimais.

81. Pripažindami esamų tolesnės veiklos ir peržiūros mechanizmų naudojimo regioniniu lygiu svarbą ir numatydami vietą atitinkamai nacionalinei politikai, skatiname visas valstybės nares nustatyti tinkamiausią regioninį forumą, kuriame jos galėtų dalyvauti. Jungtinių Tautų regioninės komisijos skatinamos ir toliau remti valstybės nares šiuo atžvilgiu.

Pasaulinis lygmuo

82. Aukšto lygio politiniam forumui teks pagrindinis vaidmuo prižiūrint tolesnės veiklos ir peržiūros procesų tinklą pasauliniu lygiu ir nuosekliai dirbant su Generaline Asamblėja, Ekonominė ir socialinė taryba bei kitais susijusiais organais ir forumais pagal jiems suteiktus įgaliojimus. Forumas palengvins dalijimąsi patirtimi, įskaitant sėkmės atvejus, sunkumus ir išmoktas pamokas, ir numatys politinę lyderystę, konsultacijas ir rekomendacijas dėl tolesnių veiksmų. Jis skatins darnaus vystymosi politikos nuoseklumą ir koordinavimą visoje sistemoje. Forumas taip pat turėtų užtikrinti, kad darbotvarkė ir toliau būtų aktuali ir plataus užmojo, o dėmesys jame turėtų būti skiriamas išsivysčiusių ir besivystančių šalių pažangai, laimėjimams ir patiriamiems sunkumams vertinti bei naujiems ir išskylantiems klausimams spręsti. Bus užmegzti veiksmingi glaudūs ryšiai su visų atitinkamų Jungtinių Tautų konferencijų ir procesų, įskaitant tuos, kurie yra susiję su mažiausiai išsivysčiusiomis šalimis, mažomis besivystančiomis salų valstybėmis ir žemyninėms besivystančiomis šalimis, tolesnės veiklos ir peržiūros susitarimais.

83. Informacija apie tolesnę veiklą ir peržiūrą aukšto lygio politiniame forume bus pateikta metinėje Darnaus vystymosi tikslų pažangos ataskaitoje, kurią parengs Generalinis Sekretorius, bendradarbiaudamas su Jungtinių Tautų sistema, remiantis visuotinių rodiklių sistema ir nacionalinių statistikos sistemų parengtais duomenimis bei regioniniu lygiu surinkta informacija. Aukšto lygio politinis forumas taip pat gaus informaciją iš Pasaulinės darnaus vystymosi ataskaitos, kuri sustiprins mokslo ir politikos sąsają ir gali būti naudojama kaip tvirtais įrodymais pagrįstas dokumentas, padedantis politikos kūrėjams skatinti skurdo panaikinimą ir darnų vystymąsi. Raginame Ekonominės ir socialinės tarybos prezidentą organizuoti konsultacijų dėl pasaulinės ataskaitos masto, metodikos ir rengimo dažnumo bei jos ryšio su pažangos ataskaita, procesą, kurio rezultatai turėtų atsispindėti 2016 m. aukšto lygio politinio forumo sesijos ministrų deklaracijoje.

84. Ekonominės ir socialinės tarybos remiamas aukšto lygio politinis forumas atliks reguliarias peržiūras pagal Generalinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 67/290. Peržiūros bus savanoriškos, raginančios rengti ataskaitas, ir apims išsivysčiusias ir besivystančias šalis bei atitinkamus Jungtinių Tautų subjektus ir kitas suinteresuotąsias šalis, įskaitant pilietinę visuomenę ir privatųjį sektorį. Joms vadovaus pačios valstybės, įtraukiant ministrus ir kitus susijusius aukšto lygio dalyvius. Šios peržiūros suteiks pagrindą partnerystės organizacijoms, įskaitant ir pagrindinių grupių ir kitų susijusių suinteresuotųjų šalių dalyvavimą.

85. Teminės pažangos, pasiektos įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus, įskaitant horizontaliojo pobūdžio klausimus, peržiūros vyks ir aukšto lygio politiniame forume. Jos bus pagrįstos Ekonominės ir socialinės tarybos funkcinų komisijų ir kitų tarpvyriausybinių organų ir forumų peržiūromis, kuriose turėtų atsispindėti kompleksinis tikslų pobūdis ir jų tarpusavio sąsajos. Į jas bus įtrauktos visos susijusios suinteresuotosios šalys ir, jeigu įmanoma, jos taps aukšto lygio politinio forumo ciklo sudėtine dalimi arba bus su juo suderintos.

86. Palankiai vertiname numatytą tolesnę veiklą ir peržiūrą vystymosi rezultatų finansavimo tikslais bei visas darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo priemones, kaip išdėstyta Adis Abebos veiksmų darbotvarkėje, kuri yra įtraukta į šios darbotvarkės tolesnių priemonių ir peržiūros sistemą. Tarpvyriausybiniu lygiu suderintos metinio Ekonominės ir socialinės tarybos forumo išvados ir rekomendacijos dėl vystymuisi skirto finansavimo bus įtrauktos į bendrą tolesnę šios darbotvarkės įgyvendinimo veiklą ir peržiūrą aukšto lygio politiniame forume.

87. Aukšto lygio politinis forumas, kurio susitikimai vyks kas ketveri metai remiant Generalinei Asamblėjai, teiks aukšto lygio politines rekomendacijas dėl darbotvarkės ir jos įgyvendinimo, nustatys pažangą ir išskylančius sunkumus bei sutelks tolesnius veiksmus įgyvendinimui paspartinti. Kitas aukšto lygio politinis forumas, remiamas Generalinės Asamblėjos, vyks 2019 metais, o jo susitikimų ciklas bus pertvarkytas taip, kad būtų kuo didesnis suderinamumas su kas ketveri metai atliekamos išsamios politikos peržiūros procesu.

88. Taip pat pabrėžiame visą sistemą apimančio strateginio planavimo, įgyvendinimo ir ataskaitų rengimo svarbą, siekiant užtikrinti nuoseklią ir kompleksinę Jungtinių Tautų vystymosi sistemos paramą naujosios darbotvarkės įgyvendinimui. Atitinkami valdymo organai turėtų imtis veiksmų, siekdami peržiūrėti paramą įgyvendinimui ir pateikti pažangos ataskaitas ir ataskaitas dėl kliūčių. Palankiai vertiname Ekonominėje ir socialinėje taryboje vykstantį dialogą dėl ilgesnio laikotarpio Jungtinių Tautų vystymosi sistemos būklės ir laukiame, kol atitinkamai bus imtasi veiksmų šiais klausimais.

89. Aukšto lygio politinis forumas teiks paramą pagrindinių grupių ir kitų susijusių suinteresuotųjų šalių dalyvavimui tolesnės veiklos ir peržiūros procesuose pagal Rezoliuciją Nr. 67/290. Raginame šiuos dalyvius teikti jų indėlio įgyvendinant darbotvarkę ataskaitas.

90. Prašome Generalinio Sekretoriaus, pasikonsultavus su valstybėmis narėmis, parengti ataskaitą, kuri bus svarstoma septyniasdešimtojoje Generalinės Asamblėjos sesijoje rengiantis 2016 metais vyksiančiam aukšto lygio politinio forumo susitikimui ir kurioje būtų išdėstyti svarbiausi įvykiai įgyvendinant nuoseklią, veiksmingą ir įtraukią tolesnę veiklą ir peržiūrą pasauliniu lygiu. Į ataskaitą turėtų būti įtrauktas pasiūlymas dėl organizacinių susitarimų pačių valstybių vadovaujamos peržiūroms aukšto lygio politiniame forume, kurį remia Ekonominė ir socialinė taryba, įskaitant rekomendacijas dėl savanoriškų bendrų ataskaitų rengimo gairių. Joje turėtų būti paaiškintos institucinės pareigos ir numatytos gairės metinėmis temomis dėl teminių peržiūrų eilės tvarkos ir periodinių peržiūrų galimybių aukšto lygio politiniam forumui.

91. Dar kartą patvirtiname savo tvirtą įsipareigojimą įgyvendinti šią darbotvarkę ir visapusiškai ja pasinaudoti, kad mūsų pasaulis taptų geresnis iki 2030 metų.

Ketvirtasis plenarinis susitikimas

2015 m. rugsėjo 25 d.

Priemonės, minimos dalyje „Darnaus vystymosi tikslai ir uždaviniai“

Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvencija (Jungtinių Tautų sutarčių serija, t. 2302, Nr. 41032).

Sendajaus susitarimas dėl nelaimių rizikos mažinimo 2015–2030 m. (Rezoliucija 69/283, II priedas).

Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (Jungtinių Tautų sutarčių serija, t. 1833, Nr. 31363).

„Ateitis, kurios norime“ (Rezoliucija 66/288, priedas).